

Politikai
röpiratok

BALL
43

42
311

MAGYAR

TÖRVÉNY KÖNYV,

MELLYNEK

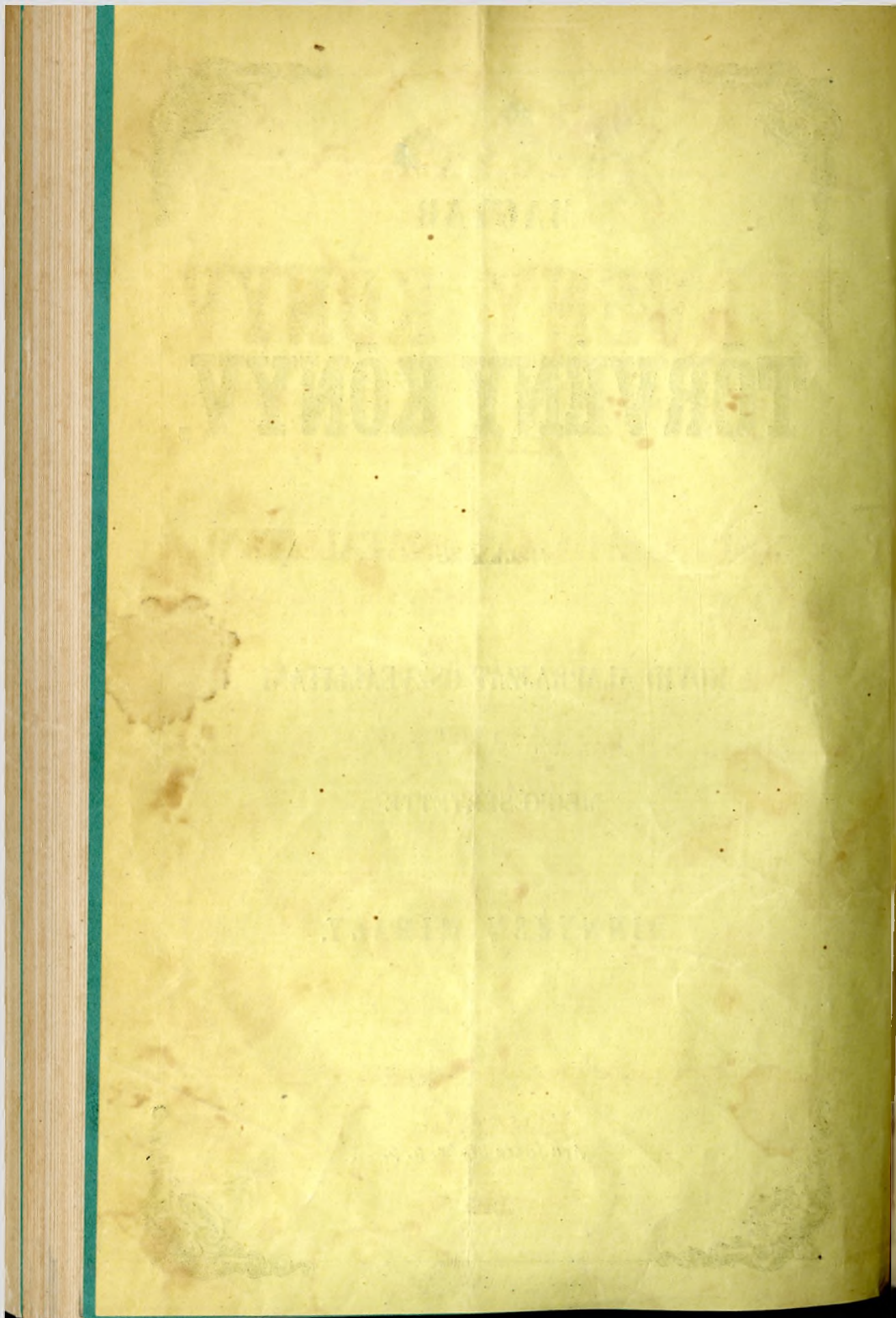
RÖVID ALAPRAJZÁT ÖSZVEÁLLITANI

MEGKÉSÉRTETTE

DINNYÉSY MIHÁLY.

4.

Ára füzve 30 kr. p. p.

M A G Y A R

TÖRVÉNY KÖNYV,

MELLYNEK

RÖVID ALAPRAJZÁT ÖSZVEÁLLITANI

MEGKÉSÉRTETTE

Dinnyésy Mihály.

Dombi

BUDAPESTEN,

NYOMATOTT KOZMA VAZULNÁL.

1848.

ICEBALLAGI MÓR.

DE BALLAGI GÉZA.

Méltányosan bármely munkát csak úgy ítélünk meg: ha azt azon bélyeg után bíráljuk, mellyet arra tulajdonosa, 's a' szerző nyomott. —

Jelen csekély munkára már czimzete világos jegyet üt-
vén, a' méltányos olvasók abban nem fognak egészen kész
magyar törvényt keresni: mivel annak kidolgozása általam
nem is vala czélül tűzve.

A' magyar törvénynek itt csak rövid alaprajza előter-
jesztése van megkísértve: hogy az mennyire sikerült? szá-
molhat-e bármi csekély figyelemre? az iránt a' nyájas ol-
vasók méltányos ítélete határozand.

Ha földtekénk lakosira, 's emberi nemünkre bár ha csak némi csekély figyelmet fordítunk, 's arra csak egy szerény pillanatot irányozni, 's függeszteni valaha bátorkodandunk, azon esetre majd szinte lehetetlen azt nyomba észre nem venni, hogy nemünk, minden kételkedésen kívül, már a' mindenható nagy alkotó végtelenül bölcs akarátja, 's rendelményénél fogva, társaséletre van teremtve 's előállítva.

Mert tekintsük bár a' legfenségesbb emberi lényt 's egyént, az nem csak hogy magán állapotba helyezve földlakosi, 's mondjuk polgári kötelességeinek legnagyobb részét, noha azok hiedelemem szerint, már a' nagy teremtő által vagynak neki életcélul kitűzve, teljesíteni egy átaljában nem képes: de valóban csak mindennapi, legparányibb szükségei, 's kívánati kielégíthetősére nézve is, egyéni helyzetében, minden kétségen kívül, egészen elégtelen, 's alkalmatlan.

Melly nagyszerű, 's elvont tárgyról, itt hosszasan értekezni, koránt sincs szándékom, arrol röviden csak annyit említek, hogy kezdettől óta e mai napig, ezen egyéni tulajdon volt légyen azon titkos, 's hatályos eszköz, 's erő, melly az embereket társaságok, szövetkezések alakítására ösztönözte: 's úgy szólván ellenálthatatlanul kényszerítette.

Az emberi társulatok, mondjuk álladalmak alakítása a' legrégibb hajdankortól kezdve, e' mai napig, két különböző ösztönökből eredhetett; eredt, 's eredend is örökre.

Az első származott, az emberi mindennemű szükségek minél könnyebb, 's minél czélszerűbb, de minél biztosbb, 's hátorságosbb módon is lehető kielégíthetési vágyból.

A' második keletkezett, az emberi szellemiség, 's szív belső titkos érzelmeinek, erkölcsi küljelkekkel is lehető kimutatthatási hajlamból.

Az első ösztönből származott vágyak következései:

I-ször. A' földtekén létező minden polgári társulatok.

A' második hajlamból keletkeztek:

II-szor. Az egyházi, 's vallásos egyletek.

Mínhogy pedig társulatokat, 's egyletkeket, legyenek azok világiak, mondjuk polgáriak, vagy egyháziak, rendszabályok, 's törvények nélkül alakítani teljességgel nem lehet: ahozképest a' földtekén létező, 's bár mi névvel nevezendő társulatok, 's állományok törvénykönyve; a' szerint a' magyar független szabad királyságé is, ezen két főrészekből álland:

ELSŐ RÉSZ.

Világi vagy polgári magyar törvénykönyv.

MÁSODIK RÉSZ.

Egyházi magyar törvénykönyv.

Melleyek előbocsátása után, bátor leendek én, mind a' két törvénykönyvek rövid alaprajza tartalma előterjesztését, annak rendje szerint; de csak mintegy vázlat, csontváz, — sceletonként — megkísérteni; legyen tehát:

ELSŐ RÉSZ.

Polgári magyar törvény.

(Jus civile hungaricum.)

A' polgári törvények, a' különböző tárgyak, 's azok minéműséghez képest, több részeket foglalván magokba, azok alaprajzát én röviden, következő részletekben terjesztem elő.

A' föld kerektségén, bár melly névvel nevezendő polgári társulatok, 's álladalmak lege ső alapját, a' bennök szövetkezett 's egyesült emberi egyének, személyek, és azokat illető vagyonok. 's javak képezvén: aho képest bár minémű alaku a'kotmányi polgári törvénykönyvben, a' szerint a' magyarban is; kell szólani, 's rendelkezni:

Elsőben a' személyekről.

Másodszor a' vagyonokról.

Ha a' polgári törvény ezen két főosztályozatát tekintjük: azokat ismét két szempontból lehet felfogni; 's kell figyelembe venni, u. m.:

Figyelembe kell venni a' on tekintetből:

1) Hogy az állomány a' személyekre, 's az egész öszves vagyona: ugy a' s eméyek és öszves vagyon is az állomány irányába; minémű kölcsönös viszonyokban állanak; 's egymás iránt minémű jogokat gyakorolnak; sőt még követelheinek is.

Figyelembe kell venni azon szempontból:

2) Hogy a' magánok mind személyes egyéni tekintetből, mind pedig vagyonaikra nézve egymás iránt kölcsönösen, minémű viszonyokban állanak; mind két tekintetben magános igazaik fentartására, minémű jogokat gyakorolnak.

Melley körirásból — definitio — látható; hogy a' személy 's vagyonokról rendelkező törvény ismét kétféle, u. m.:

I. Közönséges polgári magyar törvény.

(Jus publicum regni Hungariae.)

Melleyben általomosan az állományt, a' polgárokat, 's azok vagyonát érdeklő minden kölcsönös viszonyok határozódnak, 's rendelkeznek törvényesen el.

II. Magános polgári magyar törvény.

(Jus privatum regni Hungariae.)

Melly a' magánosok egymásiránti mindennemű nemcsak személyes, de vagyoniak', 's cselekedeteikre nézve is általjába minden kölesönös viszonyaikat 's követeléseiket 's t. határozza meg: 's terjeszti jogi szempontból elő. — Itt tehát szöllandok:

I. A' polgári közönséges magyar törvényről.

Mi a' polgári közönséges magyar törvénytilleti; abban kell rendelkezni:

1. Az állomány mivoltáról. — Magyarország független, 's alkotmányos szabad királyság. —

2. A' törvényhozás alakjáról. Hol legelsőbbenis szóra jön: a) az ország gyűlés, annak mind két házai; különösen a' főrendi ház elrendezése: hol az elsőbb kérdések közé tartozand; hogy az egyházi személyek ott tovább is megmaradhatnak-e? Ha megmaradnak, azt vagyok kérdeni bátor: hogy minekutánna minden magyarországba törvénye-en bevett keresztény felekezetek vallásegyenlősége törvénnyel ki van mondva: mindazon felekezetek főbb egyházi személyei is, nem követelhetnek-e részvétet a' felső házban; 's a' törvényhozásban? Mi lesz czélszerűbb bevenni-e a' több felekezeteket is? vagy mellözni valamennyit? --

Mert véleményem szerint, a' vallások egyenlőségéről hozott törvény czélja csak úgy lesz elérve, másként eltiporva leend. Mit én itt csak figyelem gerjesztés végett penditettem meg. b) A' képviselők állapota, országos helyhezete, törvényes állása a' felső ház irányába. c) A' verificatio kérdése; mellyről szabadjon csekély magán-véleményemet jelen munkám végén az, 1. sz. a. — noha előre is tudom hogy ez sok ellenszenyvel találkozand — terjedelmesben érinteni, 's minden oldalról elő terjeszteni. — Valamint szintén a' követválasztásról, 's bizonyos pénzügyi állapotrol is, hírlapi uton már régebben közrebocsátott értekezéseimet is, hátrább a' 2. és 3. sz. a, közölhetni.

3. A' kormányzási rendszerről. — Itt a' független felelős magyar ministerium. a) Törvényes állása. b) Belsőkezete. c) Hatásköre, 's egyebb minden működése, 's öszveköltetései, lesznek világos rendszabályokba, 's törvény alakba elő terjesztendők. Hol a' magyar királyság minden külbirodalmakkali diplomaticai 's több egyéb más érinkezése, mivolta is elintézendő, 's meghatározandó leend. Melly érdembe, azon ide tartható érdekes kérdés iránt: — hogy az ausztriai statusadósság letisztázásában részesüljön e' magyarország? : egy ön véleményemet mag. ba foglaló értekezést, majd alább a' 4. sz. a. csatolhatni legyen szabadságom.

4. Azon felsőbbiségi jogokrol — jura eminentia — mellyeket a' fejedelem 's ez állomány, a polgárokkal együt gyakorol: hova véleményem szerint számolandók. a) Hadüzenés. b) Békekötés. c) Törvény-szentesítés 's megerősítés. Mellyek iránt a' magyar királynak főszava van ugyan: de ezek iránt maga elhatározó joggal teljességgel nem bír, el annyira; hogy a' két elsőbb jogot a' nemzet öszves akarátja ellenére kimondani: az utóbbirol pedig, az öszves nemzeti kívánat ellenére, a' megerősítést, szentesítést megtagadni; nem áll hatalmában. — Különben a' nemzeti függetlenség veszélyeztetve, sőt eltiporva leendene.

5. A' fejedelmet illető magános jogokról: hol megenliténdők. a) A' kegyelmi jog. b) A' király személye sérthetelensége; mint szokás mondani szentsége. c) A' fejedelem felelet-terhála nem vonhatása; — a' király teltéért a' ministerek lévén felelősek — Mellyből közvetetlen foly: hogy bár mi királyi rendelmények csak úgy érvényesek, ha azokat legalább egy minister, kit t. i. az állapot illet, aláírta, 's ellenjegyzette. d) Mindennemű egyházi, világi vagy polgári, 's katonai hivatalokra való kinevezések. — Mellyekre azonban az alkalmas egyéneket a' ministerium terjeszti fel. e) Minden féle czimzetek, rang, 's diszjelek osztása. —

Régibb törvényeink szerint — nem épen minden beleszólhatás nélkül, — az adományozás is a' királyi magános jogok közé tartozott. Következendőre én azt egyenesen azon jogok közé kívánám számitatni: mellyeket a' király csak a' nemzettel együtt gyakorolhasson: olly formán: hogy az adományozásra érdemes honfiakat mindég a' nemzeti gyűlés ajánlja. — Az adomány levelet annak utána a' király, Magyarország pecsétje alatt, maga nevében adhatná ki. Úgy mind azon által; hogy az adománylevélbe az mindég megemlitéssék; hogy azt a' fejedelem, a' nemzeti gyűlés ajánlata következésébe teszi. Az adományozás a' törvény czikkebe is, mindenkor beiktatandó leendő.

Szabadjon itt egy szerény gondolatom, — melyben hinni akarom, az egyetemes hon legnagyobb része őszinte kívánságát fejezem ki — meg pendíteni: melly abban áll, hogy az itt fentebb általom ajánlott új adományozási modorba, a' a' hon egyik nagy fia, min'ster Kossuth jutalmaztasson legelsőben is, érdemei, — de a' nemzet tekintetéhez is illeendően meg. —

6) A' polgároknak az állomány és fejedelem iránti köteleiségeikről, de azoknak a' kormányba való befolyásáról is.

7) Az álladalomnak a' polgárok személye, 's vagyonaik iránti jogairól; de azok iránti köteleiségeiről is. Hol helye leendő rendelkezni, a) a' hon kebelében létező egyházi roppant jószágok további állapotjáról, b) minden esetre törvénnyel kimondandó, hogy az egyházi jószágokban szabaddá lett úrbéri telkekért, az állomány kárpótlással mivel azok jure eminenti amúgy is az állományt illették, 's maga magának nem fizethetvén — senkinek sem tartozik, c) itt lesz; még pedig haladék nélkül, az 1848: 12. törvény czikk tartalma létesítése, bár melly uton, 's határozottan elrendelendő. Annyival is inkább pedig, mivel véleményem szerint mind addig, valamíg az tökéletesen el intézve nem leendő; a' honban minden szorgalom, ipar, 's kereskedés, de még a' mezői gazdaság folytatthatása is tetemesen hátráltatva leendének.

Jelenleg midőn épen a' státusnak, a' polgárok vagyona iránti jogairól szülök, helyén látom megemlítani azt: hogy az 1848: 9. t. cz. 5. §. még tovább is erejébe maradhat-e? —

Melly érdembe szabadjon magán csekély véleményemet jelen munkám végén az 5. sz. a. terjedelmesbb értekezésbe, de még némű mellosleges, azonban ide vágó, 's érdekes észrevételekkel együtt közleni 's előterjeszthetni.

8) A' magánosoknak átaljába, de egyen egyen is az állománytól

igényelhető, sőt követelhető jogairól: hol meg említendők *a)* a' törvény előtti egyenlőség, *b)* a' szabadságnak mindenkire általános kiterjesztése, *c)* a' gondolatoknak beszéd, irás általi szabados nyilvánítása. Melly helyen a' sajtó állapotja lesz czélszerű, minden esetre a' mostaninál engedékenyebb, 's egy szabad nemzethez tökeletesen illő törvénnyel elintézendő.

9) A' köztelherviselésnek mindenkire czélirányos 's jogszerű kiterjesztése: Hol az adózás több oldalú nehéz kérdései, *a)* mennyisége, *b)* igazságos kulcsszerinti felosztása, *c)* behajtása módja, ideje, 's egyéb körülményei, *d)* az adójegy — budget — évenkénti rendszeres meghatározási modora, s. t. lesznek világos törvénnyel meghatározandók.

10) A' hivatal képességről. Melly minden a' honba polgárosított, hivatal viselésre alkalmas egyénekre — minden nemzett, vallás, születés, rang; 's egyéb más mellelleges állapotokra való tekintett nélkül — általomosan kiterjesztetik. Úgy hogy a' legfőbb, 's legnagyobb hivatalok elnyerhetésére is, egyedül a' szellemi felsőbbség; a' kitüntetett képesség, 's ügyesség, vétesse nek mindenkor főfigyelembe, 's azok szolgáljanak a' hivatal megnyerhetésére valódi, 's igazságos alapokul.

11) A' bírának is átaljába — nem csak a' ministerekfelelősségéről. Melly rovatt alatt a' törvény, 's perfolyam minden ágazati; mind a' hivatalnokok, mind a' perlekedő felelekre nézve, világos törvényekkel lesznek meghatározandók.

12) A' municipiumokrol: hol rendelkezni kell *a)* azok további módokkal leendő fennmaradásáról *b)* újabb szerkezeté mióváltáról 's modoráról *c)* Hatásköréről *d)* mindennemű működhetési egyéb számos ágazatirol *e)* a' kormánytali érintkezés mióváltáról, 's körülményeiről. Mellyek minél világosbban, érthetően, 's röviden ki dolgozandók, 's törvénybe iktatandók. —

13. A' személy és vagyon bátorságról: — mit legelsőben kellett volna említenem; hogy azt nem tettem, az önkényes akaratom következésébe történt, azon oknál fogva; mivel azt — minekutána a' polgári közönséges törvény több részeit röviden előladtam volna, — itt lehető világos eszmékbe terjedelmesbben, 's illőrendbe kifejtteni, 's előlterjeszteni; magamba már előre elhatározám. —

Hogy bár melly állományba öszve állt egyének; a' szerint a' magyar királyság polgári is, személyük vagyonaikra nézve, minél inkább biztosítva lehessenek; annak legfőbb, 's mulhatatlan feltétele:

Hogy a' magyar állomány, minél hatalmasbb; 's erősb legyen.

Mit legbiztosabban érend el:

1) A' népszámnak megfelelő nagyságu, jól rendezett; czélszerűen gyakorlott; állandó hadsereg felállítása.

2) A' nemzeti őrsereg haladék nélküli létrehozása; czélszerű képzése; törvényes rendszabályok szerinti örökösítésével.

Itt tehát mindenek előtt rendelkezni leendő szükség.

1-szőr. Az állandó hadsereg állapotjáról.

Annak folytába *a)* a' katonaság, különösen annak honfiakból ala-

kitandó minden tisztjei neveléséről. Melly végből a' Pesten készen álló nemzeti katonai nevelőház a' Ludoviceum; de tán több illy nemű intézetek életbeléptetéséről. b) Fegyvergyárak, 's fegyvertárak felállításáról. c) Minden tábori szerek; ruházat, 's annak kelmei, honkésztetéséről. d) A' hadsereg kellő gyakorlásáról: béke idején egyéb czélszerű foglalkoztatásáról is. e) Itt lesznek a' honvédi 's katonai törvények; úgy a' gyakorlási rendszabályok is: sőt a' hadtudomány minden ágazati, magyar nyelven kidolgozandók; 's elkészülvén törvényessen helyben hagyandók. —

2-szor. A' nemzeti őrseregről.

A' nemzeti őrsereg törvényel életbe léptetődvén, 's örökös hadláb-
ra állitattván; az méltán az állandó hadsereg magiskolájául tekinthe-
tő. Annál fogva az őrsereg nevelésében mindenként oda leendő szükség
munkálni; hogy annak tagjai általjában mint született katonák, — bár
egyébként az állomány akár melly osztályához tartozzanak is, — legye-
nek idomítva; 's nevelve.

Mi illeti továbbá azokat, kik a' katonai intézetekbe — hova a' be-
léphetés, ne úgy mint a' Bécsi Theresianumba; semmi modon ne akadályoztassan, 's ne nehezitessen — tanulnak 's képeződnek: azok ügyes
hadfiakká, 's tisztökké; sőt kiknek arra kitünő szellemi tehesége leendő;
nevezetes vezérekké is; minden hadi tudományokba, az európai mivel-
tebb nemzetek példájára, jól ki készült, gyakorlatilag is ügyes, magyar
tanítók által neveltessenek, 's képeztessenek. —

A' hadi tudományokat jól végzett, 's egyéb iránt is ügyes hon-
fiakra, a' hadseregnél leendő alkalmazásba, mindenkor tekintet, 's figye-
lem legyen. Nem csupán honfivonzalomból; hanem azon tagadhatatlan
elvből is; hogy a' hon boldogságát, javát, dicsét, fényét, leginkább
csak erély, 's erény dus fiai, hordják, minden késértetnek szilárdon el-
lent álló; 's megvesztegethetlen hűséggel, szeretettel hő keblökben,
's szív vérökbe. —

Jelen értekezésem folytába, legyen szabad azon korszerű észre-
vételt tennem: hogy mivel honunk békéjét, 's bátorságát jelenleg rend-
kívüli veszélyek fenyegetik; azok elhárítása rendkívüli intézkedéseket
is igényel. Annyival is inkább pedig: mivel honvédi állapotunk még
jelenleg, koránt sincs kellőleg elrendezve.

Mint hogy pedig illy rendkívüli intézkedések rögtönös életbe lépte-
tésére csak az egyetemes egész honnak van joga: ahoz képest felhivni
vagyok bátor a' mélyen tisztelt nemzeti gyűlést, hogy ezen nagy ve-
szélyt okozható érdembe; minden egyebek mellőzésével mert csak igaz:
a' hon a' szabadság; bár mi más minden előtt! osztattlan 's egycsült
közakarattal, hova hamaréb úgy intézkedni méltoztasson: hogy mind
a' hont, 's a' nyert szabadságot több oldalrol komolyan fenyegető ve-
szélyt biztosan elhárítva: mind a' független szabad magyar alkotmány
magos tekintélye, minden legkissebb sértés, 's szenytlől is szilárdon
meg óva: mind végre a' magyar névnek Európába ez előtt már majd
ezer évvel dicsően kivivott; 's e mai napig szeplőtelenül megőrzött hősi
híre, 's becsülete; örökre megőrizve 's mentesítve legyen.

Melly óhajtott nagyszerű czélok; 's kellő eredmények elérhetésé-

re; 's fényes dicső diadal ki vivhatására; a' leg főbb eszköz, 's ugyszolván multhatatlan kellék; az egyetemes hon minden fiainak; de különösen a' hon, 's a' szabadság védelmére fegyvertfogott polgártársaink' őszinte testvéri szoros egyesülése: bátor szívű hősies el szántása: mellyeket ha magokba őszpontosítani szerencsések leendenek; rajtok semmi ármány, semmi erő — kivált ha a' nemzet is őket minden tekintetbe segiten tüzzel vassal igyekezend — nem fog győződelmesikedhetni. —

Tudva van előttem, hogy folyó a' Julius ho' 11-ik napján a' nemzeti gyűlés, a' magyar történetírásba igen ritka; 's majdnem páratlan lelkesüléssel, a' hon védelmére, 's megmentésére; 200,000 katonát, 's 42 millió pengő forintot ajánlott meg. — Ez valóba szép, 's nemes; igazán nagy nemzethez illő tett. De engedelem a' szó kimondásáért; mind ez még csak holtbetű, jobbára még, mint a' hajdani nép mondarákjai, csak lévelbe, 's írásba létez. Még az leg kisebb ellenünket sem képes legyőzni, 's rendre utasítani. —

Mihogy pedig a' leg újabb adatok szerint, szinte köztudomásra jött, hogy mindeddig még koránt sem birnunk olly tekintélyes had erővel, mellyel magunk iránt figyelmet, elleneinkbe pedig félelmet birnánk gerjeszteni, 's előlidézni. Ah hoz képest — csak igen röviden szólok — ujjolag is felkérni vagyok bátor a' nemzeti gyűlést; hogy ezen állapotba rögtönösen, mindenmások mellőzésével úgy méltoztasson intézkedni: hogy hova hamarabb olly erő fejtődjön ki; melly a' fenyegető vész elhárítááára minden tekintetbe elegendő legyen. Azon erő használása pedig átaljában olly egyének kezébe adasson; kiknek honfubuzgalmáról, érdekeink iránti szeretetéről, 's hűségéről még csak leg távolabrol se lehessen kétkedni. —

Midőn épen a' fentebbi sorokat íram, érkezett hozzám a' nemzeti gyűlés teremből — hova magam gyöngé egészségem miatt nem járhatok — egy jó, barátom, ki azon váratlan hírt hozá; — ismét csak röviden szólok — hogy minden eddigi beszéd, cselekvény, tettek, 's él- 's voltunkkal homlok egyenest ellenkezőleg; a' ministerium az olasz országi háboru folytathatására, az ajánlott kétszáz ezerből, magyarország részéről katonasegély meg ajánlását hozta épen Kossuth által indítványba.

Nincs célom ezen érdembe csak egy szóval is — teszük azt a' Hirlapok — vitatkozásba bocsátkozni. Azonba arról még is: hogy ha a' sürgölő környülmények — mellyek miben létéről nem levén a' dologrol elegendő tudomásom halgatok — csak ugyan a' kívánt segély megadását — mert hiszen, sapientis est consilium mutare semper in melius — javallanak: hogy azt magyarország mi feltételek mellet adhassa meg: arról csekély véleményemet — ha késő nem lenne — röviden előladhatni legyen szabad.

1) Leg első feltétele legyen annak: hogy szeretett koronás fejedelmünk jöjjön minél előbb közinkbe. Nem csak azért; mivel itt minden tekintetbe leg nagyobb bátorságba leend; de azért is: hogy innét az egész Monarchia állapotját, leg nagyobb nyomatékkal leend képes intézhetni; 's abban mindenütt a' kellő jó rendet, és csendet helyre állítani. —

2) Hozzánk megérkezvén, itt a' bellviharok lecsendesítése — melyet Bécs még most is szüntelen éleszt — nem csak nagyon megkönnyítve: de erélyes fellépéssel, — melyre a' nemzet is segédkezni nyujtand — rövid idő alatt tökéletesen elérve is leendő.

3) Királyunk Jellachichot, mint nyilvános pártütőt, hivatalától tettelegesen fosztá meg; helyette rögtön más Bánt nevezzen: a' hűtlen pedig czinkostársaival együtt — kik közül a' papok legszigorubbán lakoljanak — törvényesen büntetődjenek.

4) A' roszt lélekkel, 's álnokul elámitott nép; a' törvény, 's az igazsághoz képest, mindenek iránt hováhamarébb felvilágosíttasson; 's jó útra vezettessen. Mert a' béke tartósságát csak egyedül az biztosíthatja.

5) Az austriai, ellenünk nem csak méltatlanul, de valóban törvénytelenül is működésbe hozott alattomos czélzatok, 's vágyak, 's fondorkodásoknak — melyek hasztalan 's céliránytalanságok mellett, egyzsersmind veszélyesek is — minél előbb vessen jó királyunk véget. Mert valameddig ez fent áll, — csak röviden szölok — sem n lunk, sem Austriába a' béke meg nem honnosuland.

Ha a' fentebbi kívánatok teljesülésbe menendüek: akkor a' segély — világosan kinyilatkoztatván, hogy mi azt mind magunkra mind Austriára vézve nemcsak czéliránytalanak, de veszélyesnek is tartjuk. A' szoros öszveköttetés tekintetéből megadódnak.

Azonban egy kimerítő felirással, igyekezzen a' nemzeti gyűlés jó fejedelmünket arról is lehetőleg környülményesen felvilágosítani; 's meggyőzni: hogy az olasz országi — többet nem mondván — véres és költséges háboru, kívánt czélhoz nehezen; de soha tán nem is juthatand. — A' legnagyobb politica hű véleményünk szerint tehát, az olasz országi állapotot békes uton, minél előbb, 's minden áron, de azonban minél czélszerűbben, bevégeztetni. —

Melly kitérés után ismét eskély munkámra térven: minekutána a' magyar polgári közönséges törvény alapvázlatát, bar ugyan csak gyér vonalakban előterjeszttem volna: most következik, a' magánosok egymásiránti minden nemű viszonyait elrendelő magyar polgári magános törvény osztályzata alap rajzát — melyet több okokból még rövidebben érintendek — előterjeszteni. Legyen tehát.

II. Magános polgári magyar törvény.

A' magános polgári törvény kétféle:

- 1) Személyekről.
- 2) Vagyonokról rendelkező.

A' személyekről szóló törvény ismét kétféle.

- a) Polgári cselekvények.
- b) elkövetett büntettek iránt intézkedő.

A' vagyonokról — melyek ingók vagy ingatlanok — rendelkező törvény szinté két féle — u. m.

- a) Vagyonok iránt, polgári viszonyokból.
- b) Ugyan azok iránt vélségi tekintetből rendelkező.

A' szerint, a' fentebb előlsoroltak következésében, a' polgári magyar törvénykönyv. következő két részletekből álland u. m.

I. Polgári cselekvények iránt intézkedő magyar magános törvény.

A' magános polgári törvénybe:

1) A' személyek, 's azok bár minémü polgári viszonyaik, 's öszveköttetéseik, 's azokból folyó cselekvények tartozván; azokrol itt lesz helyen röviden szolani. —

A' személyekről szó lehet: a) idő, kor b) állapot tekintetéből.

Mi a' kort illeti a' személyek a) tökéletes b) tökéletlen: vagy a) törvényes b) törvénytelen idejük.

Állapotra nézve a' személyek. a) Egyháziak. b) világi, vagy polgáriak. c) Katonaiak.

Melly személybeli különbségek még azon esetre is fentmaradnak: ha más minden egyéb rang, czimzeti, casti, személyes megkülönböztetések egy általában eltöröltetnének is. —

Mennyibe maradnak továbbán fent, 's minémü modorban; a' nemesi 's főrendi osztályok; az itt lesz elrendelendő.

2) Ide tartoznak a' vagyonok iránti minden nemü kérdések, 's azok többféle állapotja, minémük: a) A' birtok képesség. b) Ingó vagy ingatlan vagyon szerzés vagy eladás állapotja. c) Adóssági követelések 's tartozások mivolta. d) Minden bár mi szerződések, 's contractusokon alapuló — teszem haszonbéri 's t. — egyezkedések. e) Ajándékozások élő egyének közt. f) Végrendelet: halál esetében. g) osztályos, 's örökösödési mindenémü esetek; mellyek majd testvérek, majd közelebb vagy távolabb álló, egyenes, vagy oldalaslag atyafiak sőt néha idegenek közt is fogognak fent: egy szóval minden olly események, mellyek a' polgárok személye, 's vagyoni öszveköttetéseikből fejlődnek ki 's t.

3) Itt lesz elhatározandó, hogy a' fekvő vagyonok következőkre melly czimekkel, minémü rendszabályok — formalitas — mellett szerzhethők; vagy eladhatók. Hogy az örökös eladások ennekutánna, káptalanok előtt e? vagy majd az ujabban rendezendő telekkönyvi hivatalok előtt történjenek 's t.

4) A' végrendeletek kellékeiről: hol elsőben is szó lehet a) annak érvényességéről: mely szerint meghatározandó, mi kívántatik arra hogy annak tartalma fogantatos legyen. b) hatásköréről: hol előadandó hogy általában a' végrendeletekbe lesz e valamelly megszorításnak helye? Ha lesz c) mennyire terjed az, bár mi egyenes örökösökkel bírókra d) mennyibe a' magtalanokra, minden örökös nélkül ki halókra, e) A' vagyon minémüése; — hogy ha az örökösül, vagy szerzemény; bár mi állapotu rendelkezőre; legyen az örökösökkel bíró, vagy magtalan: minémü befolyást gyakorol? — 's t.

5) A' protestánsok házassági szerződéseikről. — Mivel az cvangelicusok a' házasságot csupán polgári szerződésnek tekintik; ahozképest véleményem szerint arról is, mint két különböző nemü személyek közt történt polgári szerződésről, itt leendő helyen intézkedni; hol szóra jön, a) A' házasság kötés 's az elválás, 's annak mivolta: ahozképest ha t. i.

vagynak e' gyermekek? vagy nincsenek, b) az elválás ideje t. i. végkép-e? vagy csak ideiglenesen, asztal 's ágyra, c) az elválás bár mi tekintetébe, rendelkezés a' gyermekek, 's nők iránt. Halátózás esetébe az özvegyi jog, Moring, 's özvegyi örökülés 's t., 's egyéb kölcsönös követelések örökülések állapotja is 's t. 's t., világos törvénnyel lesz elhatározandó. Erről ennyi; 's most következik:

II. Bűnvádi magyar magános törvény.

A' bűnvádi magános törvénybe tartoznak: a' dolgot csak röviden érintve:

1) A' személyeket érdeklő cselekvényekből folyó bűnvádi tettek, u. m.: a) személy sértés 's kissebbités, b) hamis vád, c) kissebb vérengzés nélküli verekedés, d) kissebb 's nagyobb szerű hatalmaskodás, e) tetemes vérengzés, f) halálos esetek 's t.

2) A' vagyon tekintetéből is előfordulható, már említettem hatalmaskodások, vérengzések, 's egyéb mindennemű számos büntettek, u. m.: a) tolvajság, b) nagyobb rablás, c) földfoglalás, d) határokon, sőt egész megyék 's törvényhatóságok közt is sent forongható villongások 's t.

3) Az állomány, 's a' fejedelem iránt elkövetett büntettek, hova tartoznak: a) árulás, b) hűtlenség, c) bujtogatás, d) pártülés s. t.

Melleykről a' büntető törvénykönyvbe minél rövidebben, de mind a' mellett czélszerű rendszabályok; világos 's érthető határozatokkal leendő szükség rendelkezni. —

Itt mellesegesen szabadjon nekem azon figyelmeztetést tenni. — Hogy a' büntető törvénykönyv kidolgozásával; mennyiben még az készen nem volna, a' leghiggadtabb jellemű, oly egyének bizassanak meg; kik egyéb kellő tudományos, 's törvényes miveltségek mellett; különösen az emberismérett igen nehéz, sokat feltételező, 's sokadalú tudományába, 's az ember és lélek tanban: — antropologia et psychologia — tapasztalatilag is jártosok 's otthonosak legyenek. Különbön — igen röviden szólva, czélszerű 's hatályos törvényeket — nem bírván felfogni 's megítélni; hogy bizonyos büntett, fellázadt szellemi? vagy állati? bösz indulatoknak legyen következése? — nem leendnek soha képesek hozni, 's alkotni. —

A' büntető törvénykönyvek készítésében, világszerte fontos vitatkozásokat idézett elő azon kérdés elhatározása; hogy bármely állományba, a' halálos büntetés fentmaradjon e? 's minemű alak 's kellék mellett? vagy pedig végkép eltöröltessen? —

Részemről a' halálos büntetést — csak röviden fejezem ki magamat — fenttartandónak ugyan: de csak rendkívüli különös; teszem állomány, 's fejedelem elleni nagy vétség; némelly már előre elhatározott 's gonosz szándokkal el is követett gyilkosságok; 's végre nemű természet ellenes, 's irtózást gerjesztő, rendkívüli bűn esetekbe; de még illy helyzetekbe is, csak igen igen nagy ritkán: vélnem czélszerűleg alkalmazhatandónak.

Ha az állományt. 's a' polgárokat érdeklő, mind közönséges, mind magános, polgári 's bűnvádi cselekvények iránt intézkedő törvények,

a' személyek 's vagyonok tekintetéből, az állomány, 's a' polgárok közt szinte úgy, valamint a' magánosok közt is, minden viszonyok, 's egybe köttetésekre nézve is minden tekintetbe, mint fentebb előbadám olly formán, 's világosan meghatározva, 's törvényesen elrendezve leendnek: azon esetre, az egész polgári magyar törvénykönyv bevezetnek tekinthetődnek ugyan: de mivel még ezeken kívül létez az állományba két különös foglalkozás szélesen kiterjedő neme, mellyek a' polgári törvénykönyvbe mint annak III-dik és IV-dik részei foglalnak helyet: ahoképest itt jelenl: g, azokrol lesznek csak igen röviden — minden nagyhirű külhonni szerzők utánzása nélkül, mint csekély munkám egyéb részeibe sem tettem — de mind a' mellet mégis honunkra alkalmazva, czélirányos érthetőséggel szólandó. —

Azon szélesen kiterjedő egyik foglalkozás:

III. Az országgazdaszat.

(Oeconomia Status.)

Mivel az ország gazdaszat mind azon ágazati mellyekkel itt alább röviden érinteni szándékozom, egyen egyen már magokba különös egész tudományokat képeznek: ahoz képest azokrol a' polgári törvénykönyvbe, csak némű törvényszerű rendszabályokat leend szükség előterjeszteni. —

Az ország gazdaszat fő ágazatit röviden e' következő foglalkozások képezik u. m.:

1) A' mezei gazdaság: mellynek mint önállótudománynak, számtalan részeit nem említvén; a' törvénykönyvbe 's törvényhozásba ez iránt, csupán a' mezei gazdaság felvirágzását megalapító, 's elősegítő eszközök életbe léptetéséről, minéműek a) a' gazdaszati intézetek, b) a' példány gazdaságok; de különösen c) a' magyar gazdasági egyesületnek nem csak országos rangra leendő felemelése hanem ahoz illő pénzalappal is — mi iránt már több derék honfiak olly régen buzognak — ellátásáról, leend szükség multhatatlanul intézkedni. —

Melly törvényes 's czelszerű intézkedés következhésében a' magyar gazdasági országos egyesület olly állapotba fog helyhezödni; hogy annak célyes működése az egész honba a' mezei gazdaság kezelését olly karba helyhezöndi; melly minden kétségen kívül, annak általomos felvirágzását lesz képes hova hamaröbb előlidézni. —

2) A' bányaszat: hol rendelkezni leend szükség a) a' bányaszat minden ágazati czelszerű miveléséről, b) Annak felvirágzásáról, c) a' legpontosbb kezelési módjáról d) a' bányaszat minden foglalkozásit azok kezelésit, 's azzal bánó egyéneket, magát a' pénzverés állapotját is érdeklő 's czelszerű bánya törvények minden ágazatrol e) itt lesz elhatározandó a' só f) a' kincstári minden nemű fekvő jószágok minél hasznosbb kezelési módja. —

Meg határozandó hogy a' status javai ön maga által kezeltessenek é? vagy haszonbérbe adódjanak? Részemról már csak azért is;

hogy azon szerint a' jövedelem mennyisége mindég már előre bizonyos — a' haszonbéri rendszert vagyok bátor ajánlani. —

3) A' nemzeti szorgalom 's ipar, számtalan ágai: mely helyen legelsőben is kel intézkedni, a) több nemzeti ipartanodák, b) egy nagyszerű polytechnicai intézet, c) sőt egy kereskedelmi czélszerű tanodának is fel állításáról, d) hogy az intézetek kellő kifejlésnek örvendhessenek; fő dolog azokat egyes tanítókkal —, mennyire lehet honfiakkal — el látni, e) a' nemzeti intézeteket jól végzett egyének a' honba minden idegenek előtt alkalmazandók, f) sőt azon esetre hol a' jól-készült iparosok előlmehetése segítséget igényel azok közvetlen a' status által pénzzel is segitendők. —

Melly czélból egy magyar nemzeti bank, 's hitelintézet lesznek czélszerű alapok, 's rendszabályok mellet hovahamarább felállítandók. 's élethe léptetendők. —

4) A' kereskedésről, 's annak felvirágzásáról: — a' kereskedés természetes állapotjához képest elsőben is a) bel és b) külsőre: ez utóbbi pedig száraz és vízi: vagy tengerire oszlik.

A' kereskedésről a' törvénykönyvbe, csak általános fogalmakat leendő szükség meg említeni; meg emlitendők:

1) A' kereskedelmi bár minémü társulata szerződéses minden főköllékei.

2) A' bel és kül kereskedési kölcsönös viszonyok, 's öszve kötetesek mindennémü alaprendszabályi. — Véleményem szerint ezen helyen lennének el intézendők. —

3) Minden kereskedelmi levelek; még a' váltókat sem vévén ki — szóval:

4) Az egész váltó törvénykezési eljárás, itt lenne minden ágazattal együtt, lehető rövidség, de mind a' mellet ezéllirányos érthetőséggel — mi a' létezőkről nem állitható — előlterjesztendő. —

5) Az ipart, kereskedést, 's mindennémü szorgalmat előlmozdító foglalkozásokrol:

Itt főhelyen állanak:

1) A' közlekedési eszközök: melly helyen legelsőben is emlitendők, a) a' vas utak; 's ezek iránt törvénnyel elhatározandó: hogy azok építése következendőre magán társulatokra bizosson é? vagy pedig azokat maga a' status készíttesse? b) a' kövezett ország utok közül mind azok mellyek nevüket megérdemlik, c) a' csatornák, 's egyéb minden némü más vízi munkálatok. Mellyek iránt szinte azon szempontokból leendő szükség intézkedni, mellyeket a' vasutakrol szolván, már megérintettem. —

2) A' bel és külföld irányába felállítandó megrovások: hova tartoznak, a) a' vám rendszernek. b) 's a' harminczadnak behozatala; 's azoknak czélszerű rendszabályok melletti életbe léptetése, 's kezelése. — —

Melly érdemben a' teendők iránt önkényesen mit sem emlitvén; azonban legyen szabadságom mégis jelenleg azon csekély magánészre-

vételelemet közleni: Hogy azon megrovások alkalmazása, 's kezelése, koránt sem holmi már rég fent álló, 's tán már el is avult eszmékre legyen alapítva: hanem annak mind felállításá, mind rendezése 's vezetése; mindenkor a' kifejlendő idő, 's a' szomszédságos kölcsönös viszonyok, környülményeihez lesz; az újabb vám rendszeri tanok, 's fogalmak szerint, minél hasznosban, 's czélszerűbben, de legbiztosban is, alkalmazandó. —

Az ország gazdaságról lehető rövideggel értekezvén, fentebbi ígéretemhez képest, itt kelt még szolanom, bár ha csak gyéren is, a' magyar polgári törvénykönyvbe legutolsó helyen tárgyalandó személy 's magyar hátorságra ügyelő sokoldalú foglalkozásról:

IV. A' Rendőrségről.

(Politia.)

A' rendőség szerintem feloszlik:

I. Városira.

II. Mezeire.

Mi az elsőt illeti, az alá tartoznak minden, nem csak a' városba lakók: de ott megforduló: 's abba hosszabb 's rövidebb ideig mulató utazók is; legyenek azok bár honfiak, avagy idegenek.

A' városi rendőség felügyelése alá tartozó igen sok, majdnem számtalan tárgyak közül itt csak néhányat említek a' főbbek közül meg. —

Illyenek *a)* a' közbátorság, csend, rendre való felügyelés mindenkor: de különösen a' mostanihoz hasonló esetekben; ahoz képest nagy vigyázattal szükség lenni, *b)* az utazókra, azok leveleire, főkép pedig minden idegenekére, *c)* gondoskodni kell a' tűz 's víz-veszélyek megelőzéséről; de ha még is történnének, azok elhárítására szükséges czélszerű eszközökről, *d)* a' város minden utzainak czélszerű kövezése: — Melly érdembe Pest városáról — a' nélkül hogy kegyet vadásszak; mert azt tenni senki irányába, se szükségem; se akaratom nincs — legyen szabad az igazsághozképest ki mondanom; hogy ezen tekintetbe 10—15 év olta igen igen nagyon előhaladt. Melynél fogva meg vallom, igen csodálkozom az olly akadékos kedőkon, kik ha valamely csekély hiányt vesznek észbe, azt mindjárt, 's néha nyerseckén is kürtölik: nem lévén képesek meg gondolni azt; hogy csak azon mű, mit Pest városa az 1838-ki árviz ideje olta a' város területe egy igen nagy részének felemelésével, de külső határán is több szükséges, 's nagyszerű töltések elköszítettségével létre hozott: — valóba óriási munka: 's illő méltánylásra érdemes. —

Ha ki a' mondottak igazságáról meg akar győzodni; arra nem leend más szükség, mint a' duna partot, az Ulman féle raktártól; sőt tán fentebbről kezve, le egész az új vágó hidig: úgy a' városon kívül, mind alól mind felül készült, 's árviz gatlú nagyszerű, 's terjedelmű töltéseket; végre az egész várost, a' vasuti indó hasztól kezdvén, egész a' tábori kórházig át metsző, 's úgy nevezett országutat, az üllej,

hatvani, 's a' város erdejébe vezető nagyszerű utakat — a' küllvárosi számos felemelt utcákat, szenny vezető nagyszerű csatornokat, 's több egészen kövezettel ujonnan ellátott utcákat nem is említvén — kell egy kissé szemügyre venni, gondosabban megtekinteni: azon esetre igen szembe szökőleg fog ki tűnni; hogy Pest városa ezen tekintetbe csak tíz év olta mi roppant munkát, mi tetemes költséget használt fel. —

Melly méltányos elismerés után, szabadjon itt nekem mégis a' kövezet érdemébe, egy pár észrevételt tennem:

1) Nem tudom a' kövezés napszámha tételik é, vagy átáljába? — De részemről azt tapasztalom; hogy annak eredménye teljességgel nem mindenütt egy forma. Néhol ha a' kövezés meg tételik, nagy darab ideig szirlárdon marad. Másutt még jól be se végezték, már pusztúlni kezd. Kérdem ki ennek oka: a' köveztető hivatal? a' munkások? vagy a' felügyelők? Ezt figyelmeztetésül azoknak, kiket ezen állapot közelebről érdekel. —

2) Noha a' kocsi utak az egész városba jobbára tűrhetők, — sőt a' főbb utcákon, de még az említettem országuton, 's kivált a' vasút-felé, lehet mondani pompás, — még is a' gyalogok számára készült járdákról, a' jövő 's menöket, — nem csak a' taligások, de a' szekerezők; különösen a' gorombaságról isméretes bérkocsisok, 's még némely rendre nem ügyelő magánosok nyakas kocsissai is — egészen le szoritják. Melly kivált téli sáros, havas időbe igen alkalmatlan: mert vagy sárba kell menni; vagy a' háztetőkről — mi hasonlóan javításra vár — le folyó szennyviznek kell magát kitenni. Sőt fagyos téli időkre nem lehetetlen, — mivel a' kocsisok átáljában még a' járdára is, teszmem ha valamelly bolt elébe állnak, sőt ha csak karakárságból térnek is arra, mindég sebesen hajtának — hogy a' hirtelen kiterni akaró meg csuszó; élete, vagy az elesés következésébe, vagy ne tám az eltiprás által — melly esetek mint tudva van igen gyakoriak — igen sokszor lehet veszélyeztetve.

Mellyek következésében figyelmeztetni kívánom az illetöket, hogy ezen, személy 's élet bátorságositást illető állapotba, czélszerű rendszabályokat — de csak minél kevesebb 's világosbb pontokba — alkotni: 's azokat minden illetönek annak utján tudtára adatni, a' kihágókat pedig, — csak néhány erélyes példa, a' dolog hiedelmem szerint nem soká rendbejövendszigornan megbüntettetni sziveskedjenek.

Jelen kitérés után ismét a' városi rendörség köréhez tartozó még némely tárgyak megérítésére térek, e) a' város éjel felvilágítása, mirtől azt jegyzem meg; hogy ha már még mostanába, a' szeszvilágítás elébbe nem léphet is: miért nem használtatnak mindenféle árgánd lámpák; hiszen ezek nem csak hogy czélszerűbbek; de valóba gazdaságosabbak is: egy árgánd lámpa, három közönséges helyét potolja, f) a' város egészségi állapotjáravaló felvigyázás: mely okvetetlenül feltételezi a' város minden modoni tisztántartását, szeméttől, dögtől, büszhött álló vizekről, a' földalatti csatornába megszorult egészség veszélyeztető rondaságtól 'st., — g) felvigyázás a' bor, ser, eczett 's gyümöles árúlokra, de még a' vendéglökre is; hogy valamimódon vagy

zagyválás, vagy czélszerűtlen főzöedények használásával, a' polgárok egészségi állapotját nem veszélyeztetelik e? d) felügyelés átaljában minden közfoglalkozású egyénekre; de különösen az élelmi szereket kezelőkre, nem csak egészségi tekintetből, hanem egyéb szempontokból is. — Itt csak a' mészárosokat, a' sütőket, de a' vendéglőket is ujjal megemlíteni nem mulaszthatom el. Mi a mészárosokat illeti azokról csak annyit említek; hogy mióta a' limitatio meg szűnt, hust csak ugyan kaphatunk jobbat; fontot azomban csak igen a' régít, még pedig a' marha árához képest elég borsosan kapjuk. A' sütőkről azt érintem csak meg; hogy noha mindennemű gabona ára a' mult évekhez képest igen alá, felinél is alább szállott: süeményeik csak alig észrevehetőleg nagyobbultak. Holott a' vidéki, nagyrészben magyar kenyérsütőgetők — dicséretekre legyen mondva — kenyereik árát több mint felire le szállították. Mivel minden azon nagy kenyereket, melyeket a' drága eleség idején egy pengő forinton, sőt drágábban is adtak; most tőlök egy váltó forinton, vagy pár garassal felebb, lehet venni. A' vendéglőinket átaljába mi illeti, azokról egész őszinteséggel azt mondhatom: hogy mivel még nálunk e' részben semmi politia; 's illyesekre épen senki se ügyel; azok nem csak itt Pesten, különösen a' jelen országgyűlés alatt, hanem átaljába az egész országban aránylag sokkal drágábbak mint a' bécsiek; még azt is hozzá tehetem — a' nélkül pedig hogy a' bécsieknek udvaroskodni volna szándékom; de az igazat ki kell mondanom, — hogy ott még becsületesben is látnak el. — A' mi vendéglőink bennünket, természetnyekkel dusan ellátott honunkban, minden élelmi 's itali szerck olcsósága mellett is, nem csak kétszeres, de isten tudja hányszorosan nem számított árba látnak el: még ezen felül rá, ezen legtöbbynire idegen származású emberek, minek utána nálunk jól felhiznak, köteles hála helyett azzal fizetnek; hogy bennünket minduntalan kisebbitenek, méltatlanul mar czongolnak. Az illyenek, a' honunk igazán mostoha gyermekei: kik a' magyar érdekek iránt lelkestül testestül — mint a' rodhat szívű, bőszerű szászok egy része — egészen megfásulván, az iránt legkevesebb rokon szennyvel sem viseltetnek. Illy fajú emberek pedig honszerte, nem csak a' vendéglők, 's kávécsok, de minden más állapotú, idegen ajku ugyan, de egyébiránt magyar polgártársaink közt, igen igen nagy számmal találhatnak; kik részint rossz akaratból, részint tudatlan együgyűségből jelen helyzetünket felfogni vagy nem képesek; vagy nyakaskodásból nem akarják: 's ahoz képest az új rendszert előidéző, 's tüzel vassal feltartani kívánók ellen, hol világossan nem is; de legalább alatomosan mind egyre törnek, patvarkodnak, 's fondorkodnak. A' hont, a' nyert szabadságot védeni ezek semminémű tekintetben épen nem sietnek; sőt mennyire csak módjokban van szóval, de még tettel is utunkban állanak. Az illyeneket a' törvény értelmében, ha a' honvédésre kényszerítjük is, általuk semmit sem nyerünk; mert bennök bizni egy átaljában nem lehet: legczélszerűbb ezeket a' honvédi költségekre értékekhez képest megróvni: így legalább egy részben közvetve, honpolgári kötelességüket teljesítik. Habár idehaza — még utóbb tán majd eszközre térendenek — közönbösködnek is; legalább a' harcztéren hű honvédőinknek nem állnak utjába,

hol az ily hütlenségi zavarok, mint tudván, nagyon is napi renden vannak; csak azt lehet méltán sajnálni; hogy az ily alacsony jellemű, zavart okozott vezélyes egyének letételéről, 's cassálásáról: annyival inkább szigoru megbüntetéséről mind eddig semmit sem tudunk. Mi pedig — csak röviden szölok — nem csak igen nagyon czélszerű; de elannyira mulhatatlanul szükséges is volna. hogy valameddig a' magyar hadseregek ily rákjellemű mirigyek, 's fekélyektől tökéletesen megtisztázva nem leendenek: mind eddig a' világhírű magyar bátorság, a' legerélyesebb hősi elszántság, eszélytelenül koczkára téve, 's meg-gondolatlanul veszélyeztetve leendenek. — Le hát az ily alattomos ellenünk véaszt forraló, 's hütlen, fondorkodó gonosz emberekkel valameny-nyivel; 's minél előbb: ha csak veszedelmünket elősegíteni, 's a' fát ön magunk alatt vágni, nem leendünk elég eszélytelenek.

Részemről megvallom, bár melly oldalról tekintsem is a' dolgot; sehogy sem bírom felfogni, mi oknál fogva mehet ez így. Helytelen félelemből e? vagy gyáva engedékenységből? vagy az egész tán tette-tés; 's alatta veszélyes czél lappang. —

De bár mint legyen is a' dolog, ezen minél előbb, szigoru eljárás-sal kell segíteni. Különben leghűbb honvédeink, gyakori méltatlan eltip-rásoknak leendenek kitéve. — Miket az illetők őszinte figyelmezteté-seül megérinteni nem mulaszthattam el. —

A' városi rendőrség alá tartozókról még igen sokat lehetne mon-dani; mellyeket azonban önkényesen mellőzvé, legyen annyi figyelmez-tetésül elég — most áttérek:

II. A' mezei rendőrségre.

A' mezei rendőrség felvigyázása alá, jobbára mind azon tárgyak; — mellyeket a' városirol szólván, már röviden megemlitem — szá-míthatók. Sőt mivel ez még sokkal nagyobb térre terjed, a' gondosko-dás is több ágazatokra lesz kiterjesztendő. —

Ide számíthatók a' nagyszámu események közül: a) A' közbátor-ságra helységek, puszták, sőt még az ország utakon való általomos fel-ügyelés. b) A' rablók 's utonállók zabolázása. c) Mindennemű kárte-vők u. m.: általában minden erőszakos rombolok, 's kártevők: legye-nek azok bár erdő, szöllő, vetemény, rét, 's kertpusztítók, vagy erősza-kos étetők: — megbüntetése. d) A' törvényhatósági rendelések nem teljesítőinek, vagy épen állalhágóinak. e) A' meghatározott bár mine-mű igaz mértékek meghamisítóinak megfenyítése. f) Vásárok, 's egyéb-bb öszvejövetelek alkalmával, a' csend- és rendfentartása. Különösen a' vásárookban, nem csak a' személyes útilevelek, de az eladott, 's vett mindennemű marhákrol szóló mindennemű bizonyítványoknak is szo-ros megvisszálása.

A' mezei rendőrség számos tárgyaitrol több jelenleg — minek utána annak nehány főbb részleteit megérintetem volna — felhozni nem akarván; a' polgári törvénykönyv ezen legutolsó részletét is bere-kesztem; — Azonban minekelőtte azt tennem, szabadjon nekem, a' rend-őrségnek általam nem említett részletei közül egyet megemlítenem:

's az ugyanis, az alattomos, 's tán jobban mondva; a' titkos rendőrség. Melly különösen, kivált a' kormányzási hivataloknál világszerte divatban, 's használatban van. Minthogya azonban még nálunk a' rendőrségi állapot, átaljába igen szegény, 's félszeg — mivel előbbi institutioinkal az nem is igen vala egyben egyeztethető, 's öszhangzásba hozható — lábon áll: ahozképest a' titkos rendőrség ellen a' magyar hon legnagyobb része nem csak hogy ellen szennyvel viseltetik; de azt valóban még veszélyesnek is tartja. —

Mi magamat illet, én ezen érdembe egészen ellenkező véleményben vagyok: abban t. i., hogy a' titkos rendőrség nem csak hogy nem veszélyes: sőt a' kormán zatnál mulhatatlan szükséges, elannyira, hogy azt ott, hol annak helye van, nem használni, valóságos politikai bűn.

Melleyek következésében oda nagyon bátor nyilatkozni, hogy ha ministeriumunk annak idejében, a' magyar királyság keblébe mindenféle csak 100, arra termelt, 's alkalmas titkos rendőrségi biztosokat küld ki; azok által a' hon békéje, 's bátorsága, 's a' nyert szabadság megszilárdítására, tán annyit lehetett volna könnyedén tenni, mint a' mennyit most egy tekintélyes hadsereggel, tán csak nagy erőfeszítés után lehet elérni. — A' szerint a' titkos rendőrségre fordított költséget, a' kedvező eredmény igen nagy kamattal fizetendete volna vissza. Mit jelenleg rövideden, csupán figyelemgerjesztés véget megéríteni, nem tartottam czéliránytalanak.

Ha a' szerint a' polgári magyar törvénynek minden fentebb általam csak alaprajzban előadott részletei, mind az állományra nézve, mind pedig a' polgárok közt fentálló minden kölcsönös viszonyok tekintetéből világos törvényekkel átaljában mind elintézve leendenek: azon esetre az egész magyar polgári törvénykönyv, minden tekintetben bévegzetnek leend tekinthető: 's ezekután fog következni a' magyar törvénykönyv.

MÁSODIK RÉSZE.

Egyházi magyar törvénykönyv.

Az egyházi magyar törvény ezen két főrészekre oszlik u. m.:

I. Közönséges magyar egyházi törvény.

(Jus publicum ecclesiasticum Regn. Hungariae.)

II. Magános magyar egyházi törvény.

(Jus privatum ecclesiasticum Regn. Hungariae.)

Itt tehát annak rendi szerint szólандok:

I. A' közönséges egyházi magyar törvényről.

A' közönséges egyházi magyar törvény, az állománynak minden vallások irányába, úgy a' vallásoknak is az állomány iránti kötelességeiket foglalván magában: ahozképest abban az állomány és valások közt lé-

tező mindennemű kölcsönös egyházi viszonyok lesznek törvényszerűleg 's világosan meghatározandók, 's elrendelendők.

Melly érdemben, mivel az állományra nézve a' vallások mindnyájan azon egy szempontból — hogy t. i. azok magokban semmi az állományt veszélyeztető tanokat, elveket, 's eszméket ne foglaljanak — lesznek tekintendők és megítélendők: ahozképest a' közönséges egyházi törvénykönyv rendszabályai — ha tán némi csekély kivétel 's észrevételekkel — következendőre, a' hon minden vallásbeli felekezeteire nézve, ugyan azon egy alakba lehetnek kiterjeszthetők, 's alkalmaztathatók. Annyival is inkább, mivel honunkban, nem csak hogy minden keresztyén felekezetek vallása szabad gyakorlása törvényesen biztosítva: hanem azoknak minden tekintetben tökéletes egyenlősége is, világos törvénnyel ki van mondva.

A' közönséges egyházi magyar törvényben — a' dolgot csak röviden érintvén — lesz helye intézkedni általában minden vallásoknak az állomány iránti többféle kölcsönös külsőképenti érintkezési viszonyaikkal. Hova a' többek közt számolhatók: a) Az általános népnevelés. b) Az iskolák, 's általában minden, — még a' nő nevelő-, melyekre eddigelé majd nem semmi figyelem sem fordított — közönséges, de magános intézetek is. c) A' magyar királyi egyetem, melynek gazdag alapítványi javaihoz, 's tőkéhez, kétség kívül az öszves magyar nemzetnek lévén vallásbeli különbségnélkül joga, ahozképest az közösnek világos törvénnyel is kimondandó, 's azon új állapotja mivoltához czélszerűen is rendezendő, 's átalakítandó. d) Uj még nem létező, de azonban szükséges többféle intézeteknek az öszves magyar nemzet számára köz költségen leendő felállítása. Melly, bár mi névvel n vezendő intézetek közvetlen kezelése minden vallásbeli különbség nélkül, magokat az intézetek iskolák előljáróit illeti ugyan: de az azokra való felügyelés nem csak hogy egyenesen a' státust, 's a' létező kormányt ill. ti: hanem még minden intézetekben iskolákban foglalkozó tanítók, sőt az egyházak lelkészei is, minden vallásbeli különbség nélkül fizetéseiket az állománytól veendő.

Melly végből, nem csak minden névvel nevezendő, 's az állomány által díjazandó hivatalnokok évi fizetésének mennyisége — a' legnagyobbakon kezdvén a' legkisebbekig, lehető legméltányosb ku'cs szerinti irányba — rendszeresen ki dolgozandó leendő: hanem az általános adórendszer kidolgozandó terve is, ezen, 's több egyéb megkívántató költségek mennyiségéhez leendő illőleg, 's czélszerűen alkalmazandó.

A' fentebb előterjesztettekben, bár ugyancsak gyer vonalakban; a' közönséges egyházi magyar törvény alaprajzát béreksztvén; most következik.

II. A' magános magyar egyházi törvény.

A' magyar egyházi magános törvény, a' különböző valásbeli felekezetek magános szertartásait, sőt a' különböző felekezetekhez képest, azok valásbeli elveit is érdekelvén; a' magános egyházi törvény épen annyi különböző Törvénykönyvekre oszland; mint a' hány keresztyén

felekezeteknek, a' magyar királyságba, vallásaik gyakorlása, nem csak törvényesen megengedvesbe 's bevéve; hanem azok egyenlősége is világos törvénnyel ki mondva, 's örökre biztosítva van.

Melly magános egyházi törvények kidolgozása, veleményem szerint, egyenesen magokra a' felekezetekre lész ugyan hagyandó: de azok elkészülvén, országosan is megvizsgálándók, 's a' találandokhoz képest, vagy nemű változással, vagy épen a' nélkül is helyben hagyandók lesznek. —

Az eként elkészülendő egyházi törvények szerint, az egyházak magános kormányzása, minden legkissebb akadály, 's megszorítás nélkül egyenesen magokra a' vallásbeli felekezetekre — a' statusnak egyedül a' főfelügyelési joga maradván fent — lesz hagyandó. —

Nézetimet rövideden, a' magyar kettős törvénykönyv alaprajza tekintetéből előtérjesztém; itt a' Radicallap f. e. július 2-ik napjáról költ darabjában érintett, nekem hihetetlennek látszó azon hajlammal melly szerint úgy állítódik, hogy némely catholikus lelkészek, a' vallásbeli gyűléség felélesztést tüzték ki magoknak, erény, 's erkölcstelen czélul — homlok egyenest ellenkezőleg azon őszinte szives ohajtásomat megemlíteni nem mulasztathom el: hogy valóba nem csak korszerű de igazán czélirányos is leendene, a' mostani átalakulási korszakban, megkésérteni azon eszme kivitelét is, mit ez előtt számosbb évekkel már többen megpendítettek: 's melly a' mivel német honban jelenleg ismét napi renden van, 's több helyen működésbe is vétetett, — hogy t. i. minden keresztyén felekezetek egy vallásba egyesüljenek: mellyet nálunk magyar keresztyén vallásnak lehetne nevezni. —

Melly meg törtévnén, a' keresztyén vallásra nézve kitűzött azon legfőbb czél „egy akol, 's egy pásztor“ tökéletesen el leendne érve.

Melly szándok, a' már valamennyire felvilágosult XIX. százodba kivehetetlennek, épen nem mutatkozik. —

Annak létesülhetését csak ármány, alacsony önzés, vétkes részrehajlás lehetnek képesek erkölcstelenül gátolni. —

Ha azon, alacsony roszakaratszülte machinatiók utba nem állanak: aként ujlag is állítani bátorkodándom; hogy az érintetem terv, a' kivihetlenségek sorába teljességgel nem tartozik.

Melly eszme, ha valaha létesülésnek rendezeni szerencsés lehetne, ebeli átalakulásunk, még nemzetis'g tekintetéből, 's politicai szem pontbul is, a' magyar királyság, boldogságát, javát, diszét, 's fényét kimondhatatlanul fogná emelni, 's erősíteni.

A' kettős magyar törvénykönyv rövid alaprajzát, a' fent előtérjesztettekben rövideden bévégezvén: itt berekesztésül szabadjon nekem a' mélyen tisztelt nemzeti gyűlést arra figyelmeztetnem; 's kérnem, hogy hozandó törvényeink, minél rövidebbek, minél határozottabbak, érthetőbbek, 's világosbak legyenek. Hogy azok se félreértésre, se félre magyarázásra alkalmat ne szolgáltatassanak. Mivel a' sok hosszas körírás, felesleges magyarázatok, valóban a' dolgot soha sem világosítják, hanem inkább be bonyolítják, 's homályosították.

I. szám.

Velemény a' verificatióról.

Mint legyen a' verificatio kérdés e jelen ország gyűlésen, 's a' képviselők házában napirenden, 's mint alkalmazódjon az ott: arrol itt részletesen semmit sem említek. Jelen érdembe előlegesen, én csak azon általomos véleményt nyilvánítom, hogy ha az következendőre is aként maradand, az idővel nem csak igensok hasztalan idő, 's költségvesztegetést: de valószínűleg olly kellemetlen környülményeket, 's bonyolódásokat is fog előlidézhetni, mikből a' képviselő ház, minden legőszintébb igyekezete mellett is kibontakozni, majd alig leend képes.

Melly általomos állítást, következendőkkel szándékozom igazolni.

Mert, csak vegyük a' dolgot egy kissé szemügyre. — Kérdem hogy ha majd idő jártával; kivált a' hon távolabb részein, a' követ választás érdemében olly kérdések adándják magokat elő: mellyeket Gordius csomajaként, nem lehet amugy nagy Sándorosan mindjárt ketté vágni. — Azon csetre a' képviselő ház vagy a' verificationalis választmány valóságos birói szerepet öltvén magára, természet' s, hogy minekelötte a' dologban ítéletet hozna, nem csak a' verificatio alá esett követtől a' mentséget — mert csak igaz hogy „audiatur et altera pars“ — törvényesen megtagadni nem lehet, 's nem szabad, de ezentúl még a' verificationalis választmány is köteles leend, a' követ ellen intézett kifogást elegendő, igazságos, 's törvényes okokkal is lámogatni, mivel ezek hiányozván, ítéletet semmi esetre sem hozhatand. —

Kérdeni vagyok bátor, mi sok hasztalan költséget, fáradságot; különösen mennyi drága időt nem raboland el ez? — Mellyeket azonban számba sem vévén:

Itt az előbbre hocsátottak következésében csak azt kérdem; hogy a' verificationalis választmány probáit honnét szerzend; 's honnét meritendi?

Helyben illyeseket szerezeni képtelenség; a' hely színén szeretetni szinte nehéz: most minekutána a' választókerület, sőt respective a' megbízó törvényhatóság hitelessége is, crisis alá esett, azt ezen érdembe vizsgálat végbevitelére megbizni nem igen lehet. Ha mégis az történne; akkor annak hitelessége a' nemzeti képviselőház előtt épen olly formán állana, mint Verböczy a' fassiók érvényességéről szolt „aliquando valent, aliquando non valent,“ — De hogy a' vizsgálatételre egyik vagy másik szomszéd törvényhatóság bizasson meg, az is több itt önkényesen mellőzendő komoly okokból sehogy sem lenne célirányos. —

Nem lenne a' szerint más hátra — mit maga a' nemzeti képviselőház is bölcsen felfogott — mint oda a' verificationalis választmányi tagok közöl küldeni néhányakat ki. —

Ujra vagyok kérdeni bátor; lenne é ezen eljárással is az óhajtott cél igazán elérve? Nagyon kétkedem rajta, sőt azt hiszem nem. Mivel a' választmányi tagok, az ottani állapotok 's helyhezetekkel igazán ismerősök nem lévén; magokat csupán a' helybeli utmutatások után

tájékozván, vizgálatuk — kivált ha ott a' szóba forgó követ részére meg némü alattomos ellenmüködés is keletkezend — a' dolgot czélszerű eredményhez alig, de tán nem is leend képes vezérelhetni.

De tovább, azt is bátor vagyok kérdeni, hogy a' nemzeti képviselőház nagy tekintetével, egy illy kisszerű, a' régi ambulatorium forumhoz hasonló, sok hasztalan fáradság, költség 's idővesztéssel járó, czélhoz tán soha igazán nem is vezethető legitimálgatas, 's bírásokodás, meg egyeztethető? 's illedelmes leend-e? —

Véleményem szerint korántsem: mivel azon érdembe adhatják magokat — csak általomosan 's röviden szólok — olly esetek elő: mellyekkel a' nemzeti gyűlésből kiküldöttek tekintélye nem csak váratlanul compromittálva, de sokkal fanyarabb jeleneteknek is — mikről hallgatn tanácsosbb — leendenc ki téve. De nem lehetetlen hogy működésében egyszer, 's máskor végképen fent is akadhat. —

Csak imint érintém, hogy ezen egész állapot véleményem szerint olly kisszerű; hogy azzal a' nemzeti gyűlésnek a' mindennél drágább kincsét az időt — a' sok fáradságot költséget nem is említvén — hasztalan vesztegetni, még magát ezentúl több crisiseknek is kitenni, teljességgel nem is érdemes. —

Most halljunk erről is röviden egy komoly szót. Mert tegyük fel ugyanis bár a' legrosszabb esetet: hogy t. i. honszerte adná magát, igen sokat akarok mondani, tán 10—20 olly eset elő, hogy a' nemzeti gyűlésre, egy, vagy más tekintetből, miről itt szólni nincs hely, nem rendessen választott, 's érdemellen követek küldödnének fel. Ugyan kérdem lehet-e azt a' 450 körül levő követek száma irányába valamely fontos eseménynek tartani? Véleményem szerint korántsem. Mellyek igazolására jelenleg semmi újabb okot önkényesen fel nem hozván; a' mondottakra hivatkozni legyen elegendő. Illy előzmények után, kérni vagyok bátor a' mélyen tisztelt nemzeti gyűlést, hogy a' szóba forgó szoros verificationális eszmével egyáltalában felhagyni méltóztasson. —

Véleményem szerint sokkal czélszerűbb leend, a' követválasztás iránt egy hatályos, szigorú törvényt alkotni. A' választás törvényszerinti alkalmazását, 's rendezését pedig, a' törvényhatóságoknak egészen általengedni; olly formán, hogy ha valamely választó kerület a' törvényt megsértené; az illető törvényhatóság, a' középponti, 's választmányi gyűlés útján, a' választást annyiszor a' mennyiszor érvénytelennek nyilvánítani, 's új választást rendelni, törvénnyel világosan fel legyen hatalmazva. —

Annyival is inkább, mert részemről azon véleményben vagyok, hogy ha törvényhatóságaink, az újabb rendszerben is szükségessé; 's továbbra is fennmaradnak, ha nekik következendőre omnipotentia nem adunk is, de egészen ne is nullificáljuk. Mert valóba törvényhatóság minden hatály 's hitel nélkül: nem egyéb mint bábao, fából készült vaskarika leendene. Adjunk tehát törvényhatóságainknak körökbe, a' többek közt annyi tekintélyt, 's annyi hitelt: hogy követeiket a' világos törvény értelmében magok teljesen érvényesen megválaszthassák: és hogy a' kerületek által, eként a' törvényes fent álló rendszabályok

szerint megválasztott, de az illető törvényhatóság középponti választmányi gyűlése által is helyben hagyott, 's az által hiteles bizonyosság levéllel is ellátott követek megválasztása, 's állása; többé semmi, legkevesebb kérdés, 's észrevétel alá se eshessen; a' sok alkamatlan petitionális állapotok — mint amugy többnyire részrehajlók, 's helytelenék már is van eset, hogy ismét azon követ jött vissza, kit a' képviselőház eltiltott — örökre el némitatván. —

Melly érintettem követválasztási eljárást, annyival is inkább elfogadhatónak vélem: mivel azon hiedelemben vagyok: hogy kevés idő múlva, — mert minden kezdet nehéz 's az új rendszer életbe léptetése is még most eleintén némi nehézségekkel jár; 's időt igényel — a' követválasztás erélyes törvényhatóságainkban — az egész népség is állását, 's törvényes helyezetét napról napra mindinkább megértvén, 's felfogván — olly jó rendbe jövend: hogy merem állítani, semmi olyas szoros verificatióra szükség egy átjában nem is leend.

Illy forma eljárással nem csak igen sok hasztalanul elvesztegetendő fáradság, költség, 's drága idő: nemcsak törvényhatóságink — kik magok iránt az új rendszerben is méltán illő figyelmet igényelheinek, várhatnak, de még kö etelhetnek is — tekintélye: hanem különösen, a' nagy tekintetű nemzeti gyűlés is mindenemű fentebb emlitem bonyolítások, 's compromissióktól, 's t. 's. t. meg kend kimélve, 's örökre mentesítve.

Más részről pedig azt, a' nemzeti gyűlés tekintetével nem csak tökéletesen összhangoztathatónak, de régibb törvényeink értelmében is igazán czélszerűnek tartanám; hogy ha ki a' követek közül magát, akár a' nemzeti gyűlés egyes tagjai, akár annyival inkább az egész testület, 's a' hon iránt tartozó figyelem, hűség 's t. tekintetéből meg rovatni elég vigyázatlan leendene: azon követ, a' kihágás fokozatához képest illőleg, tüstént megfenyítesen, 's elmarasztlasson. —

A' büntetés nemei meghatározásába nem bocsátkozom: de szabadjon itt mégis ez iránti magánnézetimet közleni, 's rövideden előterjeszteni. —

Ugyan is: véleményem szerint az első kihágási esetben, az elnöki útbaigazítás, szigorúbb megrovás szolgáljon egyedül büntetésül. —

Másod estben már a' kihágó, elnöki felszollításra; az egész képviselőház ítéletével lesz — tán legczélszerűbben, tetemes pénzbeli bírságba — elmarasztalendő. —

Ki pedig a' követek közül a' jó rend, szükséges csend iránti köteleles tiszteletéről 's figyelemről annyira megfeleltetnének; hogy magát illy sértő megrovásnak, harmadszor is kitenni elég vigyázatlan leendene; az, ismét elnöki felhívásra, az egész ház szavazati többsége által a' követi díszes táblától rögtön eltiltandó leend. —

Mind három esembe már az érintettem éltetések, nagyon helyen leendenének; mivel a' történet a' ház kebelében tűnven fel; itt seminemű vizgatnak helye sem volna: sőt az ellen még csak kifogásnak sem leendne helye.

Illy forma kérdések elintézése a' képviselőház elrendezéséhez — miről szólni többet nem szándékozom — tartozván: a' verificationalis

értekezésemet utóbb is azon kéréssel rekesztem bé, hogy a' mélyen tisztelt képviselőház annak szoros alkalmazásával, az érintettem okokból felhagyni méltóztasson. —

Pesten július 24. 1848.

D. M.

II. szám.

Követválasztás.

Több külnemzetek példájára, nálunk is divatba kezd jönni; hogy a' közelgő nemzeti gyűlésre, több választó kerületekbe ministerek, 's egyebb állományi 's országos hivatalnokok tüzetnek 's jelelődnek követkü ki.

Melynek következésében kérdeni vagyok bátor, hogy egy illy követválasztási modor helyben hagyható 's célserűe ?

Melyre részemről minden létovázás nélkül határozottan oda nyilatkozom, hogy azon követválasztási divat-vágyot sem czélszerűnek, sem helyben hagyhatónak, de még csak illedelmesnek sem találom. —

Nem találom pedig czélszerűnek 's helyben hagyhatónak azért: — csak röviden szóllok — mivel felelős ministeriumunknak, bár erős vállaira, különösen ezen első általakulási korszakba olly roppant teher van, az egytetemes állományi kormányzás minden ágazati kifejtése, czélszerű rendezése, erélyes vezetése, 's intézése által rakva: hogy ha annak eléggé ismert honfubuzgalmok, 's szorgalmok mellet is kellőleg megbírnak felelni, valóba magoknak a' kétszeresen megérdemlett magnus Apolla nevet vivandják ki. —

Illy helyhezethen lévén a' dolog, hogy a' szinte túl terhelt vállakat még újabb súllyal illetni, sem nem czélszerű, sem helyben nem hagyható; azt úgy hiszem hogy itt csak meg említeni is elegendő. —

De különben is a' ministerek a' követség el vállalásával különös két oldalú kényes állásba helyeztetődnek. Melyszerint a' nemzeti gyűlésbe majd mind törvény javaslok, majd pedig a' követekek sorába, mint a' hozandó törvény szerkezete felet vitattkozók, tünendenek fel. —

Megvan pedig régen írva; hogy két urnak, kellőleg, 's egy formán — ezen esetbe is tehát, vagy a' ministeri vagy a' követi törzsa, mi gyakrabban meg fog esni; nem leend kellőleg képviselve — nem lehet szolgálni. —

A' szőnyegen forgó tárgyba azt is bátor valék állítani; hogy a' ministereknek követekeké választása nem is il'edelmes: arrol is tehát jelenleg egy komoly észre vételt tenni legyen szabadságom. —

Ugyan is, ha a' ministerek az érintettem akadályok daczára még is csak követekekül választódnak el: akkor véleményem szerint azon tény, a' hon szellemi szegénységére is mutatand, melly szerint a' dolog úgy fog feltűnni, mintha a' meg kívántató követekek számát, különben nem is volnánk képesek ki állítani, ha csak Ministereket is — kik pedig dologgal anugy is igen terhettek, 's a' szerint a' választó kerületeket minden leg őszintebb igyekezetek mellet is, mert a' ministerialis foglalkozások fent nem akadhatnak; kellőleg 's folytonosan nem képviselhetik, 's így

az ilyes kerületek gyakrabban úgy szólván képviseletlenül maradandának — nem választunk.

Melly árnyoldal, 's homályos gyanu már maga a' hon tekintélyét annyira kockáztatja sérti, hogy az maga elegendő ok lehet arra, — ha a' mondottakról, de több még mondhatókrol egészen halgatok is — hogy követekül országos hivatalnokokat 's ministereket — mert bizonytal vagy a' hivatali, vagy a' követi állás szenyved — soha se válasszunk.

Felkérni vagyok tehát bátor az egyetemes hon minden választó kerületeit, hogy ezen; bár több Europai nemzeteknél divatos, de azért minden esetre híjános követválasztási eszmével egy általjában felhagyni sziveskedjenek. —

Sőt részemről oda nyilatkozom: hogy az világos törvénnyel lenne a' közelebbi nemzeti gyűlésen kimondandó, hogy mivel a' ministerek a' legterhesbb, 's a' leg főbb foglalkozás t. i. az állomány kormányozása élén — hol a' hon boldogsága, java, disze, 's fény emelése, 's előmozdítása forog fent — állanak: választhatók teljességgel ne is legyenek. —

Melly törvényszerű rendelményből a' honra — ismét csak rövidenszóllok — mivel a' ministerek a' hongyűlésen, még pedig igen tekintélyes állásba folytonosan jelen vannak, kár soha sem; haszon pedig több esetekbe háromolandhat. —

Nem akarván ezen tárgyról, hol még igen sok érdekést lehetne szóra hozni, hosszashban vitakozni, értekezésemet azon öszinte kérés-sel rekesztem be: hogy ezt az illetők nemi komoly figyelmre méltatni sziveskedjenek. —

Pesten Junius 15-ik napján 1848.

D. M.

III. szám.

Figyelmeztetés.

Az ausztriai nemzeti Bank hitelébe, mint egykori részvényes mindenkor biztam; bizalmamat iránta még ezen pillanatig sem vesztettem el. Azonban nem említvén a' bécsi közelebbi többféle eseményeket, mellyek az onnéti tudósítások szerint a' bank hitelére is némileg rendítőleg hatottak. Itt én a' banknak csak azon rendelményét, sőt működését emlittem meg; melly szerint az, a' pengőpénz hiánya miatt, 1. és 2 pengőforintos bankjegyeket eresztett folyamatba. —

Melly ténnyel, ha nem mondom is hogy benneh elyhezett bizalmamat elenyésztette; de nem tagadhatom: hogy azt annyira a' mennyire gyengítette, 's kisebbitette.

Mert jóllehet nem csak az egész pesti nagy kereskedelmi egyesület, de maga a' magyar pénzügyi ministerium is, az ausztriai nemzeti bankjegyeinek egész értékbe leendő elfogadását, bár minémű fizetések-nél is, minden hírlapok által közönségsé tette, 's ki jelentette. —

Mind azonáltal én mégis; emlékeztvén nem csak több okszerű financialis elvekre, de a' hajdani szerfelett megszorított banco' czedulakra is, mellyek a' forgalomból mindenjó értékű pénzt — miről a' pesti nemzeti választmányhoz is egy alkalommal bator valék pár szót intézni — egészen elszélesztettek. Akarva 's nem akarva azon gondolatra vagyok

kérnyszerítve, hogy nem lehetetlen, melly szerint magokat olly váratlan környülmények adhatják elő, hogy a' folyamba eresztett apró bankjegyek is, a' pengőpénz helyét végképen elfoglalván, 's azt a' forgalomból egészen ki szorítják. —

Részemről attól tartok, hogy a' veszély — az ausztriai nemzeti-bank jegyeibe tán minden oldalról felesleg is helyezett bizalom miatt — csak akkor nyilvánul, midőn már minden jó értékű pénzünk egészen elszéled 's magyar határon túl vándorland. —

Melleyek következésében, nem tartom feleslegesnek az illetőket még ideje korán im e' következendőre figyelmeztetni. —

a) Hogy az ausztriai nemzeti-bank 1. és 2. forintos jegyei nálunk ne fogatassanak el. — Nem csak azért, hogy illy apró bankjegyeket pénzügyi ministeriumunk is szándékozik kibocsátani; de azért is, mivel ha az ausztriaiak itt elfogadódnak azt hiszem: hogy ausztriából magyarországba soha csak egy ezüst huszas sem fog bejönni; tőlünk pedig oda — ha másként nem alutakon — nem esekély pénz vándoroland által. —

Melley előleges sejtelmem, — már részben teljesülésbe ment: mert, már több hirlapjaink említették: hogy a' nálunk minden commoditással különbféle, néha tán veszélyes czélokbol is szüntelen nagy számmal czirkálódo — melly érdembe a' serb, ilir, 's rácz veszélyes, szabadon koborlok iránt is méltán szót lehetne emelni — bécsiek közt találtatnak többben, kiknek nincs egyebb feladatok mint az 1. és 2 bécsi bankjegyeket pengősíteni. — Az illyenek ha egy szivart vesznek, 's egy, csésze kávé, fagyilaltat használnak mindég 2 vagy 1 forintos jegyekkel fizetnek: a' vissza nyert huszasokat többé napfényre nem bocsájtván. — Melyre az illetőket figyelmeztetni nem mulaszthattam el. —

b) Noha én, az elegendő hitel alapon kibocsájtott állományi papirokat, mindennemű üzletet, szorgalom kereskedés; sőt magának az állományi hitelnek is, bizonyostekintetből valóságos emelyűjének tartom ugyan; de csak ugy:

1) Ha a' papirook illő irányon tul soha sem szaporitódnak; 's bár melly pillanatban pengősíthetők:

2) Hogy ha a' kibocsájtott papirook igen csekély értékben — 10 pengőn alól, — soha sem eresztdőnének forgalomba.

c) Ha nekem szabadna tanácsolni, ezen érdembe azt javaslanám, hogy azon bankutalványok és bankjegyek, mellyeket a' magyar pénzügyi ministerium jelenleg forgalomba ereszteni szándékozik; még most se igen nagyok; 100 pengő forinton felül, se igen kicsinyek, 10 pengő forinton alól állók ne legyenek.

Nagyok ne legyenek azért, hogy kívánatra akár mikor tüstént, 's könnyen felváltódhassanak. Kicsinyek ne azon okbol, hogy a' jóértékű pengő pénzt nélkülözhetővé ne tegyék, 's a' forgalomból ki ne szorítsák. —

d) Ha pénzügyi ministeriumunknak; mint hinni akatom szándoka nem csak a' kibocsátandó papiroknak rendíthetetlen hitelt szerezeni; de a' helytelen félelem miatt a' forgalomtól elvont jó értékű pénzt is — miről derék pénzügyi ministeriumunk méltán emelt szót — ismét kerengésbe hozni: azon esetre a' tisztelt ministert kérni volnék bátor; hogy apró

bank jegyeket vagy épen ne, — e' lenne legczélszerűbb — vagy ha épen elkerülhetetlen, csak igen keveset tegyen forgalomba, az apró austriai bankjegyeket pedig, a' már érintettem, de még több mondható okok miatt is e ne fogadja. —

Mert ha magunk sok apró bankjegyeket bocsátunk ki, az austriai is bennünket el özönöl; annak igen természetes következcse a' leend: hogy jó értékű ezüst pénzt — aranyat említni sem szabad — szinte majd semmit sem látandunk. —

Ha pedig, mint érintém; apróbb bankjegyek vagy épen nem, vagy pedig minél csekélyebb számmal tételnek forgalomba; az austriai pedig el n. m fogadódnak: annak kétség kívül az leend következése: hogy a' jó értékű pénz előbb 's odább, részint a' papirok tapasztalendő nagy hitele, de részint a' szükség miatt is, mivel nem lesz elegendő aprópénz, minden bizonynal forgalomba jövend, —

e) Hogy az irányzott czél t. i. a' pengő pénz forgalomba hozása, még inkább meg közelítődhesen: itt jelenleg azt vagyok bátor javallani — hogy mivel én nem csak hogy az 1 és 2 forintos bank jegyeknek de még az 5 osóknak sem vagyok barátja, — hogy a' most 4 fl. 30 kr. tevő aranyaink 5 forintra emeltessenek, 2 f., 1 f., 20, 10 kr. 's. t. — ezüst pénzeink levén; de jó értékű 30 krk is verődhetvén; illy formán minden apró bankjegyek ki bocsátása tán egészen is nélkülözhető leend.

Mert a' szerint nem csak minden ezüst pénznemek kétség kívül; de nagyon hihetőleg, 's alkalmasint, még az aranyok is — mire egy igen nyomatékos okot birnék felhozni; mit azomban czélszerűleg itt mellőznöm kel, forgalomba jövendenek. —

Mi illeti végre, a' minden nemű, 's alaku, sokféle elegy belegy rész pénzeket, azok iránt; — mint már azt régebben Veszprém vármegye országgyűlési követeinek is, egyebekkel együtt utasításba adatni javallám, olly véleménybe vagyok: hogy egyedül azon rész krajczárokat, mellyek 1760 — 1790ik évig kibocsátódtak; úgy 1816ik évben a' bankjegyek mellé vett új rész krajczárokat is; mint valóságos conventionalis értékűeket, meg lehet a' forgalomban hagyni. A' többi czéliránytalan részpénz pedig, mi honunkban találtatik — vagy az austriai pénzügyi ministeriummal egyetértőleg általomossan — változcédula értékbe váltasson be. 'S ha az általam meghagyni javallot évekrőli részpénz, a' krajczárok szükségét elegendő képen nem fedezné, a' beszedett zagyvalékpénz helyett mind nálunk, mind austriaiban is, jó értékű, tetszés szerinti alaku, új rész krajczárok bocsátódhatnak forgalomba. Itt végezetül azt is megjegyzevén; hogy egy conventionalis krajczárnál nagyobb értékű darab részpénzek soha se tétessenek forgalomba. Azonba fél és negyed rész krajczárokat, a' pontos fizethetés és számadás tekintetésből veretni szükség leend.

Pesten, majus 26-dik 1848.

D. M.

IV. szám.

Az austriai státusadósság letisztázásában, részesüljön-e Magyarország?

Hogy ezen kérdésre minden tekintetben alaposan, igazságosan, de egyszersmind jogszerűleg is felelhessünk; annak minden körülményeit gyökeresen meg kell vizsgálnunk, szorosán szemügyre szükség vennünk. —

Hogy azt minél czélszerűbben érthessük el, ezen értembe én néhány kérdéseket kívánok feltenni, 's előbocsátani.

1) Azt kérdem hogy az austriai státusadósság honnét, 's mi okból keletkezett? szolgáltatott e Magyarország ennek keletkezésére csak legkevesebb okot is?

2) Ezen adósságtétel alkalmával, Magyarország az abban leendő közös részvétre fel volt e valaha szállítva? szóval az adósság tételbe csak közvetve; annyival inkább közvetlen volt e valami, bár mi csekély befolyása is?

3) Azon adósságból a' magyar birodalom javára fordítódott e csak legkevesebb is, 's ruházódott e valami ebbe be?

Melly feltett kérdésekre következőleg válaszolok.

Mi az első kérdést illeti, mennyire mi azt jobbára csak hallomás után tudjuk, azon adósság keletkezett főképp a' szükségtelenül kezdeti, szerencsétlenül is folytatott háborúk költségei viselhetése — de mint amúgy csak titokba szájról szájra kereng, még chez holmi alattomos alacsony machinatiók terjesztésére 's kivitelére megkivántató tetemes költségek előállíthatása; de vögre még több főrangú személyek ezen uton 's eszközésbe vett meggazdagíthatása is számíthatók — tekintetből: de mint az érintettek után gyanítható más alacsony utakon is származott. Melly tettek működésbe hozatalába magyar országnak még csak tudomása se levén; azokat a' szerint csak legtávolabbról sem okozta, mi több, nem is okozhatta: 's azt tenni nem is vala képes. —

A' második kérdésre kereken kell kimondanom: hogy magyar ország az austriai státus adósságtételébe sem közvetve, sem közvetlen nem csak hogy egy hajszálnyira sem folyt be, de ezen egész értembe soha még csak legtávolabbról fel sem vala szállítva: 's ennek kezeléséről, 's egyéb állapotjáról Magyarországgal soha semmi legkevesebb sem vala közölve. —

A' harmadik kérdésre a' felelet szinte olly könnyű, 's igazságos: mint a' minemű világos. Az ugyan is, hogy az austriai státus adósságból Magyarország hasznára — ha csak kárára nem, melly szerint jogai elliporhatása tekintetéből, alacsony lelkű segédeket pénzen kellett vásárlani — csak egy krajczár sem fordítódott, 's ruházódott be.

Melly előbocsátott kérdéseket, 's az arra adott feleleteket fontolórra vévén, most azon kérdésre: hogy az austriai státusadósság letisztázásába részesüljön e Magyarország? alapos, igazságos, 's jogos felelet adni, nem leend nehéz.

Ugyan is, mivel Magyarország az austriai státusadósság keletkezé-

sére teljességgel be nem folyt, 's annak lételére szaporodására épen semminemű okot még csak legtávolabbról sem szolgáltatott: sőt ezen egész érdembe soha csak egy szóval sem szállított fel: 's ennek kezelése, 's bár mi egyéb állapotja iránt vele semmi legkevesebb soha nem is közöltetvén: az egész státusadóssági ügy Magyarország irányába valóságos rejtély, 's mély titok volt. — De végre azon egész adósságból, mint fentebb elől adám, honunk hasznára épen semmi sem fordított. —

Ahoképest, a' közmondás szerint napnál világosbb, hogy Magyarország az említetem státusa 'osság letisztázásában — bár melly törvényes, igazságos politiai szempontból tekintüs is a' dolgot — már csak az eddig érintettek megfontolása mellett is részt venni sehogy sem tartozik, 's jogszerűleg épen nem is köteles. —

Sőt többet mondok: Magyarországtól jelen helyhezetben az austria státusadósságba leendő részvételt csak követelni is: már magába a' legvilágosbb törvénytelenység, hogy ne mondjam vastag szemtelenség. —

Mi pedig jogszerűleg még annyival is inkább állítható:

1) Mivel az austriai kormány már 1811-ik évben is — mint állítódo: a' hosszas költséges háborúk, 's más szerencsétlen környülmények: de mint több szilárd kémlők gyaníták, roppant mennyiségű kincs félretakarítása miatt is történt — Magyarországot pénzbeli értékének előbb $\frac{1}{5}$, utóbb 1816 évben $\frac{1}{2}$ -dik részétől fosztotta meg. —

Melly ténnyel ellenünk — miről az 1811-dik országgyűlési napló igen sok érdeket tartalmaz — már akkor is az austriai kormány nagy törvénytelenséget, 's igazságtalanságot is követelt el.

2) Mivel az austriai kormány Magyarországot a' francziák által kárpótlás, 's hadi költségek fejében fizetett tetemes summából is — legalább tudomra — sen mibe sem részesítette, sőt végre:

3) Mi maga minden eddig említetteknel sokkal több. — Nem részesülhet magyar ország az austriai státusadósság letisztázásában azért csak röviden szólok — mivel a' magyar királynak tetemes jövedelméből minden nemű szükségei mindenkor annyira fedezve voltak: hogy az, kivált hűkezelés, eszélyes gazdálkodás mellett, adósságtételre soha sem szorul. Melynek valóságára, elég legyen azon napnál világosbb tényt megemlítenem hogy a' magyar státus még eddig csak egy krajczár adóssággal sincs terhelve.

Minthogy pedig — a' dolgot ismét lehető rövidséggel érintem — az austriai kormány szinte 300 évig, a' magyar királyt illető mindennemű tetemes jövedelmeket olly törvényellenesen hordta el: hogy azokról számot soha senki nem adott. Ahoképest, valameddig ezeknek hovalett fordításáról hitelesen nem számoland, be nem bizonyítandja azt, hogy azon nagy idő alatt bevett irtozatos — az indirecta impositák, más törvényellenes számtalan kicsikarások roppant tömegét nem is számítván — több milliárdokat felülmuló summa, a' magyar király mindennemű szükségeit nem vala elegendő illőleg fedezni: mindaddig a' sokszor említetem státus adósság letisztázásában leendő részesülésről Magyarország irányába, még csak szót tenni sem lehet, 's nem szabad: de még nem is illedelmes. —

Annyival is inkább nem pedig, mivel 300 éves zavarokból ki bon-takozván, nem csak hogy a' magyar királyi kincstárt üresen találtuk 's vettük által: de ezen felül még mivel honunk addigi adófizető lakosait, szabadokká tevén, szabad földdel is átaljában minden nemzet és vallás-beli különbségre való tekintet nélkül, emberileg gondolkozva, ingyen meg ajándékoztuk. Azon ténnyel — mivel a' rögtönös áldozathozó magánosok kármentesítését, azt hozván a' tulajdon különben sérthetetlen-sége, 's szentsége magával, az állomány vállalta magára — a' magyar státus még eddig adósságtól szűz vállaira, olly tetemes, 's mindenek előtt letisztázandó teher súlyosult: hogy ha az austriai adósságbani részesülésre némű ok mutatkozandana is: — minek azonban csak árnyéka sem tűnik fel — mégis bátran, 's jó lélekkel oda nyilatkozhatnánk: nem fizetünk mert magunknak sincs: 's kevesebbel birunk a' semminél, mivel bennünket tetemes adósság terhel, 's ezentul szükségünk számtalanok. —

Mennyivel inkább 's a' legjobb lélekkel nyilatkozhatánk e' képen jelenleg, a' midőn az igazság minden tekintetben, 's egészen mellettünk van. De egyébiránt is, 300 év olta politice fosztogatott honunk olly pénzszegény, hogy tulajdon magunk', igen megszorodott terheit, 's költségeit is. tetemes adósságtétel nélkül kiteremteni, 's előállítani, se hogy sem lehetünk képesek. —

De végre nem fizetjük 's nem is fogjuk fizetni az austriai státus-adósságot semmi szín alatt azon okból: — mire figyelmet kérek — mivel az ellenünk minden igaz ok nélkül folytonosan ármányoskodó, 's fondorkodó austriai kormány bennünket nem csak jelenleg — beháborut támasztván keblünkbe, 's azt mindennemű alacsony utakon folytonosan működésben tartani, költséggel ellensélleni. 's élesztetni, 's legnagyobb fokra hozni gonoszul törekedik, sőt jó fejedelmünket is ezen érdembe már gyakrabban compromitálni, meg nem rettent — tetemes hasztalan költséggel terhel, mint igen igen gyanítható, még sokkal többel is terhelend; mert mint a' körülmények mutatják, minden jó szándékunk mellett is, velők a' háborut — mert ök ellenünk jogtalan irigy fondorkodásaikat zabolázni, annyival inkább legyőzni nem igen bírják — alig leendünk képesek elkerülni.

A' fentebb általmosan érintetteket, részletes tényekkel okadatolni, 's igazolni, az inspruki és hécsi camarilláskodást, Jelachich fogadtatásait, 's általjában a' Zágrábi pártütő főnökök, Jelachich Rajacich kegyel-tetéseiket, kik mindent a' császár nevébe tesznek, bennünket pedig ki-méletlenül mocskolnak rágalmaznak, csak említeni is alig tartom szükség-senek: mivel úgy vagyok meggyőződve, hogy nincs a' honba csak egy is, olly testi, 's szellemi vak — ha csak a' közömbösség, vagy épen részrehajlás tenyélni vastag hályoga nem tapad szemére — hogy mind ezen ellenünk alacsony machinatiókat, de még ezek okait is világosan ne látná, nem volna képes felfogni.

Tudunk, látunk igen is mindent: 's csak az fáj leginkább, 's igen igen méltán az austria házhoz századok olta, mondhatjuk egész európa, méltányos elismerése szerint, tántoríthatlan hűséget bizonyított hű ma-gyar nemzetnek: hogy ezen gyalázatos ellenünk ármányoskodásba, 's

fondorkodásba — többet nem mondván, — az uralkodoház kitűnő több tagjai is — koronás fejedelmünket, ki még eddig hit alatt tett fogadását, tetteleg is fentartani, több törvényszerű rendelkezéseivel igyekezett, kivesszem — részt vesznek: 's benünket e' szerint indirecte igazságtalanul, de törvényellenesen is, méltatlanul sértegetnek. — Ugy hogy valóban a' nagy Ciceróval vagyunk kéntelenek panaszolkodni: „Unde nobis plurimum praesidiae et opis, jure meritoque exspectare potuissimus: inde nobis maxima pars injuriarum, molesque molestiarum, proveniunt. —

Jelen, 's nagyérdékű állapotba többet előhozni — noha sokat lehetne — nem akarok; még itt csak azt érintem meg. — Hogy mivel úgy látszik, hogy az austriai kormánynak az sehogyszem akar fejéből kimenni, hogy a' magyar király hadereje 's jövedelmével most már nem Bécsből, hanem Budapestről rendelkeznek: 's ő a' szerint per fas et nefas oda törekszik; hogy ha csak lehetséges leend, az előbbi jogtalan állapotot ismét vissza idézze. — Melly irigy ásitozásra, minden kérdés, annyival inkább fenyegetődzés nélkül részéről csak igen röviden felelek, 's azt mondom: hogy ahoz nekünk is van szavunk. —

Ha ugyan csak a' háború ellenük ezen érdembe; a' le nem győzhető irigy fondorkodás, 's jogaink elrablása tekintetéből megkezdődik, kérdeni leendek bátor, hogy ezen háború szomorú következményeiért, mind a' világ bíró nagy Isten igazságos törvény széke; mind Europa részrehajlatlan ítélete előtt kik leendenek felelősek? Mink-e kik magunkat csak a' méltatlan megtámadók ellen oltalmazzuk? Vagy azok, kik törvényes jogainkat tőlünk irigy fondorkodással elrabblani törekesznek? — Ki lesz oka az okozott tetemes hasztalan költségeknek? 's az ártatlan polgári vérfolyásnak?!

Mi lesz kimenetele azon háborúnak? arról én jóslani nem tudok, 's nem is akarok; annyit azonban megemlíteni nem mulaszthatok el: hogy mivel mi senkit jogaitól megfosztani nem szándékozunk; hanem csak ön álló függetlenségünket — mit közvetve legyen mondva, egy szinte 6000 □ mérföldön élő, pontosabb számítás szerint mi még nálunk nem létez tán 16 millió haladó népségű állomány méltán követelhet — határozánk el minden csorbulás nélkül fentartani. 'S azt kezünkől bár kinek is kicsikarni, a' legnagyobb erőfeszítésig nem engedendjük. — Mert ki kell mondani; rendíthetetlenül el vagyunk határozva, élni; vagy halni! Az az, vagy az Europai önálló nemzetek sorába érdemlett helyünket elfoglalni; vagy ugyan azok sorából örökre ki szoríttatni, kitörültetni. —

Mitől azonban, bizván nem csak a' nagy Istenbe, 's igazságunkba; de ön csekély erőnkbe is; még koránt sem tartunk: sőt általomosan; 's minnyájan azon bizalomban élünk.

Isten 's igazság mellettünk.

Senki se állhat ellenünk. —

Ha nekem szabadna ausztriai szomszédainknak, egy valóban lelkem mélyéből eredt őszinte tanácsot adni; 's ők azt elfogadni szivesek lennének; én nekik azt javallanám, hogy az ellenük minden igaz ok nélkül felgerjedt busszú vágyos fondorkodásról — melyet korántsem

a' higgadt szellemiség, hanem az emberi bösz indulatok, 's az előbbi állapotot minden áron vissza állítani kívánó jogtalan vágy lázzítottak fel: — a' dolgot komolyan megfontolván, egyáltalában tegyenek le. A' vésteljes fondorkodás helyet, annak emlékére; hogy az auszriai kormány magyarország minden kincseit, 300 évig törvénytelenül, 's minden számadós nélkül inpune zsebre szedte; kénye szerint el is költölte: — inkább tartsanak egy nagyszerű nemzeti lakomát; melyben pohorak kocztatása közt nevethetnek rajta; hogy magyarország törvényes 's igazságos jogait, oly nagy ideig kedvök szerint bitangolhatak.

Vagy pedig ezen állapotot emberilegsőt keresztyénekhez illően megfontolván: ezen roppant jogtalanságot egy ünnepélyes egyházi szertartással temessék örökre sírba. Melly felet sirirásul csak e' pár szó lesz alkalmazandó: „requiescat in pace.“

Melly megtörténvén, bizonyossá tehetem austriát, hogy azt a' hő-sies érzetű magyar nemzet őszinte szívvel fogadván, békezálogául tekintendi: 's hasonlóan áldomás üritő poharak közt, nem csak az ellene három száz éven át elkövetett minden nemű jogtalanságokról örökre megfelelkezend: hanem ezentúl még austriának, igazán jó szomszéd-ságos job-bunkat is — mellyet; ki merjük mondani, Europa bár melly első rangú nemzete szívesen fogad; szorítand meg: 's nem fog könnyelműen vissza-útasítani — őszinte szívvel — ha nekik úgy tetszik? 's a' jog, 's igazság utján megmaradnak? örömet nyujtuk; 's örökre felajánljuk. —

Igy — de épen csak így vetheti meg austria, egy békés barátságos, 's ránézve igen szerencsés, 's hasznos olly őszinte szomszéd-ság örök alapját; melyhez hasonló a' földkereken hijába keresend: szerencsésbet pedig ennél; merem állítani csak gondolatba sem kívánhatand. —

Felhivom tehát még utólag is auszriai szomszédinkat, hogy őszinte szavaimat fontolóravenni szíveskedjenek. Merem állítani; hogy ha lelke-m mélyéből származott szavaim nem hangzandnak el hasztalanul a' pusztá-ba: azon esetre oda nyilatkozom; hogy valamint az irigy jogtalan fondorkodások — mibe nekünk semmi részünk — előre ki se számítható ezer-féle veszélyeket vonandhatnak mind két részről nyakukra: úgy az enli-teltem szomszéd-ságos őszinte béke jóllétet; boldogságot; szerencsét; 's ezer áldást leendhet csak képes ránk kétségen kívül, mindenha; 's örökre; áraszthatni. —

Mellyek előbocsátása következésében, a' mélyen tisztelt nemzeti-gyűlés hecses figyelmét felhívni vagyok bátor az iránt: hogy az ausz-triai sta us adósságba leendő részülést, magyarország részéről, a' fen-tebb eldsoroltam nyomos, törvényes, 's igazságos okolnál fogva, kere-ken megtagadni; legyen elhatározott; de szilárdon, 's örökre is állha-tatós. —

Pest Julius 30. 1848.

D. M.

V. szám.

Az 1848: 9. t. cz. 5. §. tovább is fent maradhat-e?

Midőn fentebb csekély munkámban, a' statusnak, a' polgárok va-gyona iránti jogairól értekezém: kikértem magamnak hogy az itt 5. sz.

a. megpendített kérdésre, magán véleményemet terjedelmesben, sőt egy hosszabb kitéréssel is előterjeszhetni legyen szabadságom. —

Melly előleges kikérés következésében az érintettem érdemben, de a' kitérésben foglalt állapot iránt is, nézetim, következendőkben adom elő.

Hogy az állománynak felsőbb jognál fogva — jure eminenti — szabadsága van rendkívüli esetekbe a' polgárok vagyona iránt is rendelkezni: azt nem csak hogy nem tagadom: sőt inkább magam is állítom; 's tudom hiszem, és vallom. —

Azonban egy illy rendelkezés, mindég csak kárpótlás, és azon feltétel alatt cszközölhető; hogy az minden polgárokra egyenlő hatásu legyen. De koránt sem úgy hogy az a' polgárok egy részének kedvezményeket osztogasson más részének pedig tulajdonosi jogait tiporja el.

Illy törvényhozásra jogot bármi szempontból, még az álladalom sem követelhet magának. Mert az nem más, mint a' polgárok egy része méltatlan — hogy ne mondjam törvénytelen — büntetése, 's károsítása, leendene. —

Mit pedig — bár melly oldalról tekintsük a' dolgot — hogy még a' statusnak is, mint világosan sérelmest hogy tenni, elkövetni nem lehet, 's nem szabad: azt itt csak meg említenem elegendő. —

Nem teheli pedig annyival is inkább: mivel illy rendetlenségnek, a' társadalmak legelső alakultával magokat a' szerkezkedők alá teljességgel nem vetették; de czélszerűleg nem is vethették. —

Most a' mondottakat az érintettem törvényre alkalmazván, azonnal világosan kiderül, hogy a' szóba forgó törvény rendelkezése egy oldali: a' hitelezőkre nézve ugyan is terhes, sértő; az adósoknak pedig kedvezményt osztogat. Mihez képestbár mi oldalról tekintve továbbra fent nem maradhatand. —

Mert csak vegyünk felpeldaként egy hitelezőt: ki hosszas nélkülözés, 's ét napi szorgalom után magának valamely csekély tökepénzcsékét takarított össze: 's azt egy olly adósna adta ki kamatra, kinek érdekében a' szóba forgó egyoldalú törvény kedvezőleg rendelkezett.

Azonban hitelezőnk jelenleg, az ösiség elmúltával, állapotján bizonyos jószág megvételével kívánna segíteni; de az említettem törvény utjában állván, pénzéhez jutni nem engedí: 's aként hosszas nélkülözése gyümölcse élvezésétől méltatlanul, hogy ne mondjam igazságtalanul törvénytelen el van tiltva. —

Kérdeni vagyok bátor, miként lehet azt bár minémü állomnyi joggal; a' tulajdon szentségével; de a' közgazsággal is megegyeztetni. —

Illy helyhezeti egyének pedig a' honba, mind a' polgári, mind a' ka'onai pályáról becsülettel lelépett hivatalnokok közt nem kevesen találkoznak, kiknek jobbára egész értékét, csak sok nélkülözések mellett öszvetakarított tökéjük teszi: — mellyel jelenleg nem szabadok. —

Me'yre való nézve kérti vagyok bátor a' mélyen tisztelt nemzeti gyűlést, hogy bár mi történjék is az 1848ik 12ik törvényezik létesítése érdemébe, de az említettem 1848ik 9ik törvény czik, 5ik §sa még ezen országgyűlésen érvényteleníttessék. — Mivel ha az továbbra is fennmaradand, az a' hitelezőkre egy általában terhes leend 's tulajdonosi jogait érzékenyen sértendi. —

A' szóba forgó törvény rendelkezése iránt, csekély magán véleményemet röviden előadván: a' fentebb érintettek folytába, itt látom helyen azon állapotrol is terjedelmesbb szót tenni: mellyről egy mellelges kitérésben nézetim előterjesztését már fentebb megígérttem; 's magamba elhatározám; melly is abból áll.

Nem kétlem hogy az ujrendszerbe törvényeink általában; de különösen az adósság állapotját illetők, több czélszerű javításokat nyerehetnek: melynek következésében arra vagyok bátor a' mélyen tisztelt nemzeti gyűlés figyelmét ezennel felhívni: hogy az adósok érdekében, a' kedvezmények osztásába bőkezűek teljességgel ne legyenek. —

Ne legyenek pedig azért, mert — nem tudom isten jóvoltából e? vagy czélszerű törvény, 's szigoru rendes bírák hiánya miatt e? — már annyira jutottunk; hogy a' hitelező pénzének csak nagy ritkán ura: az adósok pedig többnyire valóságos zsarnokai a' hitelezőknek. —

Azon rossz akaratu adósok törvénytelen bánásmódját, nagyon elősegítik azon fajú ügyvédek, kik ellen a' hon egyik nagy fia, gróf Széchényi István már régebben komoly szót emelt: kik tekintélyt, tudományt, ügyességet, érdemet keresnek 's tartanak abban, ha bár a' legigazságosbb követelést, a' legalacsonyabb tettek elkövetése mellett olly hosszú ideig bírják — a' velek öszvejátszó, viasz hajlékonyságu bírák segedelmével — huzni 's vonni, hogy utóbb a' hitelezők legigazságosbb követelése legnagyobb részbe, sőt nem ritkán végképen is elenyészik. Így közös ármánnyal a' hitelezőket, a' legalacsonyabb utakon, a' törvény eltapodásával, követelésökből erkölcstelenül, 's végképen kijátszak. —

Uraim! — a' legnagyobb kémeléssel szólván is — ez nem csak törvénytelen, igazságtalan, 's lélekismérelten eljárás, de valóba olly jellemtelen 's gonosz alávaló tett: melly törvényes bosszuért kiált, szigoru büntetést vár maga után. — Annyival is inkább pedig, mivel a' fesletség 's a' szemtelenség e részbe már annyira ment: hogy azokat, kik őket alacsony tetteikért megrójják; 's korholják, gúnyosan még ki nevetni is elég szemtelenek. A' megrovókat legtöbbyire azzal utasítják vissza, hogy azok együgyűek, eszélytelenek 's a' korszelem politikájába iratlanok, 's maximaival egészen ismeretlenek. Mell szerintők abba áll: „Csalj, ígérj, bitogass szóval mindég, azt menn iszer csak a' környülmények kívánják ujabb 's meg ujabb fogadásokkal, hitegetésekkel minél inkább szentesítsd, ígéretedet adott szavadat ugyan soha se teljesítsd: de céled kivitelére, az eszközökben teljességgel ne válogas, 's mit se mellöz, ha lehet a' poklot is megkésértsd“.

Melly gyönyörű politica maxima hallására méltán a' nagy római szerény szavaival illő felkiáltani: oh tempora! oh mores!

Nem kétlem hogy az egyetemes hon akaratját fejezem ki, a' mindön azt állítom, hogy ezen állapot továbbra így nem maradhat, annak így maradni nem lehet, 's nem szabad: 's ezen érdembe oda nyilatkozom: hogy az adóssági állapotokra, némü változással, az angol törvényeket vélném behozandóknak: mellyek szerint már a' lélekismeretlen gonosz kijátszások nem igen sikerülhetnek, mivel azok nem huzhatók 's vonhatók hanem jobbára úgy szólván rögtönösök, csak rövid időre terjedhetők. Mivel ha ott az adós, bár ki legyen is, ha fizetni nem akar, vagy

nem fizethet, de kezeset sem állit maga helyet, néhány nap, sőt sokszor néhány ora alatt nem csak hogy elmarasztalitik, de vagyonhiány esetében még be is börtönöztetik. —

Illy lábra kívánnám nálunk is az adósok elleni eljárást állítani: mert különben a' vagyonbeli felvirágzásról szót se lehet tenni. —

Ha tehát őszinte szándékunk azon vészteljes állapoton segíteni, azt csak szigoru törvényekkel érhetjük el: mellyek életbe léptedödvén, nem csak a' magányosok közt de valóban a' státus, 's a' nemzeti hitel felvirágzását is, — tán hamarább mint gondolnánk — elővarázsolandják.

Melly fontos érdembe, felhivni vagyok bátor a' mélyen tisztelt nemzeti gyűlés komoly figyelmét, annyival is inkább: mivel az ármányos adósok, — kik valóba politicus tolvajokként tekinthetők — a' vagyonbátorságot, mellyet a' státusnak mindenkép védeni kötelessége, rendítették meg. Mind eddig tehát még a' polgárok e' részben tökéletesen nem biztosítottak: a' vagyonbátorságosításnak, a' státus részéről kellőleg nem leend elégtéve. — Törvényt tehát minél igazságosbat, de szigorut is: mert különben czél nem leend érve. —

Mit pedig minél előbb tenni annyival is inkább szükséges: mivel az illy politicus 's ármányos fosztagatók, majdnem veszedelmesbek mint az igazi tolvajok, mert a' rablaktól magunk is oltalmazzuk magunkat, de a' státus is véd. Az említettem erkölcsstelen egyénektől, 's azok legiójától oltalmazkodni majd nem lehetetlen: ellenök pedig bennünket a' státus, is — sem a' pénz kicsalás, sem annak vissza fizetése meg'agadúsára használni szokott számtalan alacsony gonosz tényeket nem büntetvén — kellőleg épen nem vád, sőt legnagyobb részbe az illyek ellen intézett bírói eljárás is, koránt sem törvény-kiszolgáltatás: hanem valóságos törvény-kijátszás. —

Véleményem szerint az illy rossz jellemű elvetemedett emberek, a' státusra nézve veszedelmesebbek, több kárt is okoznak, mint a' valóságos rablók, 's tolvajok. —

Mert ugyan is, a' rablók 's tolvajok csak alatomosan működhetnek, ezek száma igen nagyra, már csak azért sem nevedkedhetik, mivel ha azok kézre kerülnek, szigoruan, többször rögtönítélet következésében, halálra is büntetődnek: ezeket tehát követni vágy még a' miveletlenebb egyénekbe sem igen származik. —

De különben is tudva van, hogy nagyobb rabló csoportok a' hon egyes részein, csak nagy ritkán keletkeznek, 's azok is jobbra hamar elnyomatnak. Sőt mint a' törvényhatósági rabok jegyzéke világosan tanú-ítja; jelenkorunkban még a' közönségesbb tolvajok száma is szembe-tűnőleg fogy, 's kevesedik. —

Azonba kérdem, ki bünteti az említettem, 's úgy szólván szabadtékos erkölcsstelen tolvajokat? — Mire ha általomos feleletet adunk, csak azt lehet mondani senki; ők köztünk felemelt fővel, biztosan, szabadon járnak. A' büntetésről legkevesebbet sem tartván, 's minekutána hitelezőiket czinkos társaik segítségével a' legnemtelenebb álitakon ki játszották et diviserunt vestimenta ejus — azokat rohdadt szívü kárörömmel, 's gunyosan ki is nevetni elég szemtelenek. —

Mert hogy honunkba illyfajú madarak — ha a' pest vármegyei

honszerte ismeretes eseteket ki veszem — hurokra kerültek, 's megis büntetődtek volna : arra, legalább részemről csak egy érdemes példát sem tudok. Ha mi töltént, azokra alkalmasint azon régi közmondás vala a kalmaztatható : *inrexit muscas, transmittit oranea vespas.*

Valóba ha ezen veszélyes állapot továbbra is így maradand, 's nem fog orvosolódni : az ármányos adósok a' hont egészen előzőnlvén, nem csak a' vagyon 's hitel felvirágzását átaljába mind inkább akadályozzák, szétrebolják : de még a' nép jelleme, 's erkölce megvesztegetésére is, kártékony hatással leendnek. —

Mellyekből tökéletesen kiviláglik ; hogy azon fentebbi észrevételem, — melly szerint azt valék bátor állítani ; hogy azon erkölestelen adósok a' honba több zavart, 's több rosszat okoznak ; a' statusra nézve veszedelmesebbek is, mint a' valóságos rablók, 's tolvajok, — koránt sem tulságos. Sőt szigorú megfontolás, 's megbíralás után igen nagyon valószínűnek ; de méltán elfogadhatónak is mutatkozik. —

VI. szám.

Válaszfelirat 's a' feletti viták.

A' magyar közmondás azt tartja, „elmult esőnek nem kell köpnyeg.“ Ahozképest, mivel a' válaszfelirat is már, minden azon történhető változathatáson túl van ; 's az a' feletti vitakozhatás ideje is régebben lejárt ; a' szerint ha bár annak szerkezete, de tán lényege iránt is némű észrevételeket tenni képes lehetnék is : azokat, követvén a' józan politicai elveit, egy átaljában mellőzendőknek vélem.

Azonban szabadjon nekem, a' válaszfelirat érdemébe történt vitákról, csak általomoslag, 's röviden ; csekély nézetimet előterjeszhetni. —

Melly érdembe legelsőben is azt vagyok bátor nyilvánítani : hogy a' válaszfelirati viták, nem csak a' nemzeti gyűlés ; de még a' ministerium által is, olly térre tétettek által : hova azokat, tekintvén a' kormányzati politica elveit ; nem lehetett, nem kellett, sőt nem is lett volna szabad vinni, 's vezetni. —

Mi a' nemzeti gyűlés e' részbeni eljárását illeti ; arrol egész világosan szólni nem akarván, röviden csak annyit említek — hogy ha a' nagy tekintetű nemzeti gyűlés a' ministeriumot, a' kormányzati politica elvei ellenére, mindenkor egészen világos nyilatkozatokra kényszerítendi : annak igen sok veszélyes következései leendhetnek.

Itt a' több mondhatók közül csak ezeket említem.

1) Hogy azon uton a' ministeriumot a' felelősség terhétől — implicite — mintegy felmentendi. —

2) A' ministeriumot igen gyakran, 's több oldalról compromittalni fogja. —

3) Azon eljárással még a' honnak is, nem csak tekintélye, de állása, 's békéje is gyakrabban kockáztatva, sőt veszélyeztetve is leendhetne 's t. a. —

Melly csak itt érintettem okok, legalább nekem olly fontosoknak tünnek elő : hogy ezek miatt mint egy felhíva érzem magamat a' mélyentisztelt nemzeti gyűlést csak röviden arra kérni ; hogy a' ministeriu-

mi említettem valódi politicai titkok kitudhatására czélzó minden szigoru eljárással felhagyni méltoztasson. —

Mert örökre igaz marad a' hajdani görög bölcs azon mondása ; hogy az eszélyes hallgatás valódi bölcseség ; mely ártalmunkra soha sem lehet. — Ellenben a' titkok helytelen k'beszélése , minden kétségen kívül csak vést, zavart ; szerencsétlenséget vonandhat maga után. —

A' szóba forgó állapotba mi a' ministerium eljárását illeti ; arrol röviden azt jegyzem meg : hogy ha ki még eddig ministeriumunk öszintességén kételekedett volna ; az a' válaszfelirati viták alkalmával annak , minden titkolodást mellözó egyenességéről tökéletesen meg gyözödhettett. — Sőt részemről ki kell mondanom ; hogy azon valóba bámultam ; 's csudálkoztam is. —

Mert ugyan is , a' ministerium ezen érdembe , Kossuth minister urat — a' hon egyik legkedveltebb fiát — bizván az előterjesztéssel meg : a' különben szellemdus férfi , ezen érdembe olyakat terjesztett elő ; mellyeket nem lehetett , 's nem kellett , de nem is lett volna szabad a' kormányzati politica elvei szerint szóra hozni.

Mert a' dolgot csak általomosan ; sőt szinte elburkolva érintvén , azt vagyok kéntelen nyilvánítani : némely mondottakat igen ohajtám ; nem mondottaknak lenni ; mert a' különben nagy politicai tapintattal bíró derék minister — akarom hinni , a' hon javéért lángoló ösz nte indulattal elragadtatva — olyakat érintett , mind a' Horváth , mind az oroszországi , állapotink , 's áljában a' külhon iránt meg : mellyekről nem csak a' kormányzati politica szigoru elvei szerint , de csupa egyszerű polgári nézetből is sokkal czélszerűbb lett volna hallgatni. — Mivel azokkal nem csak a' ministeriumot , nem csak a' nemzeti gyűlést , de valóba a' hon tekintélyét is , bár ha nem valami érzékenyen , sértőleg ; de még is egy kissé lealázolag : — minden igaz mondás mellet is , — kétségkívül compromittalta. —

Világosan a' dologrol — mert nem akarnék az iránt magrovatni , miről épen szót emelni bátor vagyok — nem szolhatván ; csak arra vagyok bátor a . t . cz . ministeriumot kérti : hogy következendőre kormányzati politicaját , az említettem , de még mondható több okok miatt is , soha többé egészen ki ne találja . Mivel a' kormányzásba a' szükséges okos titkolódzás korántsem hiba : annyival inkább nem hazafiságtalanság ; hanem előlátó bölcseség , s' erélyes hivatalnokoskodás. —

Ki volna olly tapasztalatlan olly tübte hogy azt ne tudná , 's ne igazolná ; hogy csak közéletbe sem észszerű titkainkat gyökerestől felfedezni : hátmi sokkal inkább megne egyeztethető az a' kormányzati politica elveivel ; hol gyakran , csakegyetlen , száunkbol helytelenül kiszalasztott szó , előre ki se számitható veszélyes következményeket vonandhat maga után. — Mert a' szórol átaljában megjegyzendő ; hogy míg azt ki nem mondottuk annak mind addig mi vagyunk urai : de ha egyszer száunkon kiszalasztottuk : nyomba ő lép hatalom polczra , 's urunká lesz. —

De különben , már csak a' közéletben is igaz ; hogy egy olyan egyén , ki azt a' mit gondol mind kibeszéli , az felesleges öszinte , 's együgyű : ki pedig másként beszél mint gondolkodik az csalárd 's ravasz

ember. Az első osztálybeliek magokat játszák ki: a' másod rendbelik pedig, másokat áldoznak fel. —

Most a' sok mondhatók közül ennyit említenem legyen elég. — Végezetül ujjal is felhívni vagyok bátor:

1) A' mélyen tisztelt nemzeti gyűlést: hogy soha a' valódi minis-
teriális titkok ki halászásába, tulszigoru lenni ne méltóztasson. —

2) A' nagy tekintetű felelős minis-
teriumot pedig: hogy a' kor-
mányzati politica elvei szerinti titkok hátra tartásában szigoruk, 's ren-
dithetetlenül állhatatosok lenni sziveskedjenek.

Melly őszinte kéréseim ha teljesülésbe menendenek; bátran me-
rem állítani: hogy többé az mi most esett, nem fog történni. Melly sze-
rint most tán egész Europa; de bizonytal tudjuk hogy ausztriai szom-
szédink eljárásunkkal nincsenek meg elégedve. Min néméllyek csodálkoz-
nak; én pedig — világosan nem szólhatok — az egészen mit sem üt-
közöm meg: sőt azt vagyok kénytelen nyilvánítani; hogy arra okot, —
távol minden rossz akarattal — csupán politicitatlanságunkkal, magunk
szolgáltattunk.

Pesten Augustus 2, 1848.

D. M.

